

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztőség,
hova a lap szellemi részét
illető minden küldemény
küldendő:
Nagy-Péterfia-utca 977.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félsz oldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél ár-
engedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr.
Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Az egyházipolitikai reformok.

A kultuszminisztérium költségvetése alkalmából az országgyűlésen felmerült egyházipolitikai viták hullámai egy időre lecsendesedtek. Az összes benyomás, melyet utánok érzünk, alig lehet más, mint teljes megbizonyosodás a felől, hogy ezen egyházipolitikai reformokat, első sorban a kötelező polgári házasság behozatalát nemcsak a magyar kormány, hanem Magyarország törvényhozó testületének többsége, pártkülönbség nélkül óhajtja. És bármily bizonytalan azon időtávolság, midőn ezen óhajtások törvény alakját öltik magukra, bármily előrelátható és nem látható nehéz akadályok jöhetnek is közbe, a protestantizmusnak kétségtelenül készen kell lenni arra is, hogy, meglehet, aránylag kevés idő alatt szentesített törvényekkel áll szemközt.

Mert nemcsak az ország törvényhozó gyűlése, hanem közvéleménye is kedvezően nyilatkozott eddig e reformok iránt. A legtekintélyesebb törvényhatóságok, vármegyék és városok óriási többséggel, sokan egyhangulag adták javalló véleményüket; pedig lehetetlen nem látni, hogy az ellenpárt társadalmilag legnépszerűbb szóvivőinek, papjainak osztotta ki a felszólalások szerepét. Mindhiában, az eredmény a tulajdonképpen katolikus és a tulajdonképpen protestáns testületekben, buzgó katolikusok és buzgó protestánsoknál, kormánypártiak és ellenzékieknél nagyjában egyforma volt.

Bár a kérdés nemzeti és művelődési szempontból is igen természetesen érdekel bennünket, tulajdonképeni érdekeltségünk, sőt érdekünk ott kezdődik, hogy milyen álláspontot foglalnak el e mozgalmakkal szemben az egyes vallásfelekezetek.

A róm. kath. püspöki kar és alsó papság,

egy túlbuzgó és tagadhatatlanul hatalmas világi phalanx társaságában, a politikai és törvényhozási szempontokat meglehetősen mellőzve, jónak látta bizonyos dogmatikai és vallás-erkölcsi aggodalmak belevegyítésével ellenző álláspontot foglalni el és ezt a maga hatalmi céljai érdekében aknázni ki.

A szorosán vett katolikus dogmatikai aggodalmakhoz tulajdonképen nekünk protestánsoknak kevés közünk volna. De vegyülnek ide olyan hatalmaskodó célzatok is, melyek nem lehetnek ránk nézve közönbösek. Ha a pápa és a római katolicizmus azon dogmatikai felfogás alapján, hogy a r. kath. egyház egyetemes, a különböző keresztyén felekezeteket és így minket protestánsokat is úgy tekint, mint ideiglenes tévelygőket, vagy mint eshetőleg a katolikus missió térítői kötelessége alá eső pogányokat; ha a vegyes házasságoknál a törvényt, a kölesönös méltányosságot, a természeti jogot oly mereven megtagadja, mint megtagadta mindenütt, a hol tehette; ha dogmatikus ürügyek alatt mindannyiszor, midőn a világtörténelemben vagy az emberiség eszmeáramlataiban retrográd irányzatok kapnak lábra, vagy valamely ország belső viszonyai a zavarosban halászást megengedik, azon hatalmas összpontosított erővel, melylyel a kath. egyház tagadhatatlanul rendelkezik, harcra kezd és máskor szunnyadó dogmatikai aggodalmi ilyenkor mindig újból feltámadnak: ez már minket is érdekel. *Mert a pápai halász-gyűrű nem azt jelképezi, hogy a zavarosban halászatot üzzön a róm. katolicizmus; és a protestantizmusnak, miután a kiválás a róm. katolikus egyházból tényleg és jogilag megtörtént, joga van épen olyan szabadnak és önállónak lenni a róm. kath. egyház hatalmi kísérleteitől, mint az amerikai Uniónak Angliától, vagy Hollandiának Spanyolországtól.*

Más szempontok alá esnek azon vallás-erkölcsi aggodalmak, a melyeket a r. kath. egyház püspöki kara a polgári házasság behozása ellenében hangsúlyoz. Ezen aggodalmak feltámadhatnak a protestáns egyházban is, mely a vallás-erkölcsi tekinteteket épen olyan szent és fontos érdekeinek tartja, mint a római kath. egyház. Sőt meglehet, egy és más irányban fel is fognak támadni. Ezek ellen egyelőre alig tudunk más biztosan megnyugtató eszközt, mint azon államoknak, a melyekben a polgári házasság intézménye már évek óta gyakorlatban van, eddig tett tapasztalatait, a melyek igen érdekes hivatalos statisztikai számadásokba vannak foglalva mindnyájunk, katolikusok és protestánsok számára. Ezen adatok végeredményökben azt mutatják, hogy a kötelező polgári házasság behozatala a vallás-erkölcsi életnek a házasságkötések és a családi élet tisztaságában nyilvánuló színvonalát sehol sem súlyosztotta, sőt inkább emelte.

És minthogy az emberi társadalom, természet, művelődési formák körülbelől ugyanazon törvényeknek vannak alávetette hazánkban is, mint a külföldön, aggodalmainkat megnyugtathatjuk. Csak azon esetben kellene aggódnunk, ha nálunk vagy a többi nyugot-európai nemzetektől teljesen eltérő kedvezőtlen társadalmi viszonyok volnának, vagy ha protestáns egyházunkban az egyház iránti szeretet, a buzgóság annyira alacsony fokon állana, annyira elkényyszeredett volna, hogy egy nagyjában állami és

jogi intézmény behozatala a protestáns vallásos érületre nézve kártékony eszmék terjedésére adna alkalmat. Ezen a téren, népünknek a polgári házasság intézményére való előkészítésénél igen fontos feladat vár mindenik felekezeti papságára; sőt valószínű, hogy a róm. katolikus papság agitációja sem egyéb a valóságban, mint némi hatalmi célokra való törekvés mellett ilyen előkészítés; mert hiszen a tapasztalat megnyugtatója a katolikusoknak is szól. És ha a törvény életbe lép, a protestáns papság feladata lesz nehezebb, mert egyedül csak a felvilágosítás fegyverével küzdhet és a megelőző izgalmakban felköltött vallásos szenvedélyekre nem számíthat.

Addig azonban, míg a törvényhozás által kezdeményezett reformok sorsa eldől, a *protestantizmus ne vegyen részt az állam elleni felekezeti izgatás versenyében*; úgy a mint ezt a zsinat, legujabban konventünk és e lapok is hangsúlyozták. A mi a vallási türelmetlenkedés és erőszakoskodásból felekezetünknek is jut, annak egyelőre csak a vallási türelem passiv fegyverét szegezzük ellenébe.

Ezen vallási türelmet nehéz százados harcok után szerezte meg a keresztyén civilizáció és mint egyik legdrágább kincsét őrzi. A magyar nemzet, történelmünk utolsó századában, katolikus és protestáns őseink egyiránt, nemzeti közös és drága kincs gyanánt hagyták reánk örökül. Ezen kincsnek megoltalmazása nemzeti becsületünknek és érettségünknek is kérdése.

✦ TÁRCZA. ✦

Adalék a reversálisok történetéhez.

II.

„Táblabíró, s Bihari egyházvidékbéli világi ülnök T. Idősb Szilágyi Lajos urnak, a Váradai Püspök Lajtsák Ferencz úr ő Excellentiája pásztori körlevele iránt, az 1839-ik évi Julius 8-ikán tartott megyei közgyűléshez beadott észrevételei s kérelme.”

Tekintetes Karok és Rendek! Huszonkét évek óta folytatván a Helv. vallst. követők Bihari egyházi vidéke világi ülnöki hivatalát: ezen évek alatt valamikor csak a lelkiismeret szabadsága sérelme orvoslása volt vitás tárgya, mindenkor részszerint szóval, részszerint írásban felterjesztéseket tettem, melyek iránt a t. kk. és rr. mindenkor nemcsak részvétellel lenni, hanem azoknak orvoslását is elrendelni kegyeskedtek; mellyért is sok vallásokért üldözött háznépek a t. kk. és rr.-ket maig is áldani meg nem szüntek.

Jelenben is ezen reményről lelkesülve, vagyok bátor a Váradai Deák püspök Lajtsák Ferencz úr ő kegyelmességének, a már tek. Első Alispány úr lelkes feljelentésére, a t. kk. és rr. előtt tudvalevő, sőt orvoslás

végzett Felsőes urunk cleibe fel is terjesztett, egyszerűsmind e folyó esztendő Majus 27-én az elsőnél botránkoztatóbb és mind magát a R. cath., mind a Prot. Vallást lealacsonyító, s az $\frac{1}{2}$ alatt ide rekesztett főpásztori körlevelére hivatalosan teendő alázatos észrevételeimet és ugyanez alkalommal több mélt. M. Püspökök által, az ezen körleveleket már előző, a lelkiismeret szabadsága, sőt a hazai törvények ellen is elkövetett sérelmeket, melyek még a köztudományra nintsenek, hivatalosan felterjeszteni és azoknak orvoslása kieszközléséért alázatosan esedezni.

Jól tudom én azt, hogy a R. catholikusok közül számosan vagynak olyanok, kik az oskolában arra tanítatván, hogy mi Protestánsok mind elkárhozunk, mi a hazában csak toleráltatunk, a Linczi és Bécsi, — noha Felsőes királyaink által hittel megerősített, törvényeink sorába beiktattott, több Europai Felsőes Királyoktól garantizott békekötéseknek a R. catholikusokra nézve kötelező erejük nincs; nem csak helybe hagyják ezen pasztoralékokat, hanem fájdalom! mint magam némelyektől hallottam, dicsérik is. De én, mint Protestáns, ki vallásom legfőbb oltalmát Felsőes királyunkban helyeztetem, mint hazafi édes hazám törvényeit turtom élettem vezérének, merőben ellenkezőleg itéllek.

Mert ha úgy veszem fel, mint a millyennek egy fő lelkipásztor által híveihez intézett körlevélnek, t. i. felebaráti szeretet, erkölcsiség, a hazai törvények iránti

És ha ezen megoltalmazás küzdelemmel fogna járnai, a protestáns egyház és a mívelt, elfogulatlan katolikus világi elem épen úgy egy táborban fog küzdeni, mint 1791. óta mindig.

G. K.

Márczius 15-ike a debr. ev. ref. főiskolában

Emlébeszéd.

(Folytatása és vége.)

Őök dicsőség koszorúzza nemzetünk jeleseinek emlékét, elismerés illeti meg a magyar nemességet, hogy felfogta a nagy eszméknek humanistikusan értelemben vett jelentőségét épúgy, mint politikai horderejét. S zászlajára írta a népnek az alkotmány sáncaiba befogadását, ennek folyományaként a közteher-viselést, az úrbériség és ősiség megszüntetését, majd később a politikai és vallási teljes egyenjogúságot. Mert tudta, hogy csak az egygyé lett, érzelemben és vágyban összeforrt nép lehet biztos védelme a szabadságnak, alkotmányának s csak a szabad nép szeretheti hazáját melegen és igazán.

Különbem nemcsak alkotmányunk volt avult s várta amaz eszmék szerinti átalakítást, hanem a létért való küzdelemben közgazdasági ügyeinket is teljesen elhanyagoltuk, jobban mondva, azok rendezésére nem jutott időnk, nem volt meg független rendelkezési jogunk. S a tejjel, mézzel folyó Kanaánnak nevezett föld tulajdonképpen szegény Magyarország volt.

Nemzeti szép nyelvünk a holt latin nyelv mellett háttérbe szorított, a közéletben, a kormányzatban, igazságszolgáltatásban, a törvényhozásban az őt megillető helyét el nem foglalhatta; elmaradt, avult, műveletlen volt; pedig igaz az, hogy nyelvében él a nemzet; igaz az, hogy a nemzeti nyelv és irodalom műveltsége és fejlettsége a nemzet szellemi niveaujának legfényesebb tüköre.

engedelmességre intéssel tellyesnek kellene lenni, ezen körlevelekben ezek helyett türelmetlenséget, hazai törvények elleni lázítást, a vegyes házasságokban az egyenlenség magvát elhíntő szándékot, végre Felséges uralkodóházunk az egész világ előtt dicséret keresztyéni türedelme megsértését látom; kik közül is fenséges Károly és József főherczegek is vegyes házasságokat tévén, ezeknek házasságait is csak olyanoknak hirdeti, melyeket a Rom. katolika Anyaszentegyház csak visszaéléseknek tart. Megsértve van ezen körlevél által a Felséges három Hatalmasságok szent szövetsége egyik szent célja, kik ezen szent szövetségük által a vallásbeli türelem és lelkiismeret szabadsága iránt mély tisztelettel viseltetve, példát kívántak adni alattvalóiknak. Megsértve látom végre ő Excellentiája által a hazai törvényt, jelesen az 1790-ik 26. 15-ik cikkelyt, mely is a vegyes házasságokat törvényeseknek nyilatkoztatja, az ellen híveit engedelmességre, a már, hála korunk lelkének! szünni kezdett vallásbeli gyűlölséget, ellenünk, Protestánsok ellen, ismét feléleszteni, gyógyuló félben lévő sebeinket felszaggatni szándékozik, nem gondolván meg, hogy az ily elvek, melyek ezen körlevélben nyilvánítottak, mily borzasztó eseteket szültek?

Milyen a mult országgyűlés alatt Szoboszlón történt, a hol is egy Rom. Catholikus az úton szekereére felvevén egy Debreczeni ref. tanulót, miután megtudta, hogy reformatus, mint a mai napig is fején látszó három

Mint varázsvessző érintésére eszmélt fel a magyar, hogy nyelvének a megillető polczot visszaszerezze. Minél siralmasabbnak tünt fel a helyzet, annál elemibb erővel tört ki a vágy azon javítani, a mulasztásokat helyrehozni. Nagy költők remek műveikkel, kitünő államférfiak lángszónoklataikkal ébresztették fel a tetszhalottan szendergő nemzeti érzelmet.

Minden téren, minden ponton, hol az elmaradás jelei mutatkoztak, vagy a hol az új szellem javítást, tökéletesítést kívánt, megindult a reform-mozgalom. Nagyok voltak a feladatok, sok a tenni való. Századok mulasztásait kellett helyrehozni, a népek nagy versenyében a megillető helyet kell vala elfoglalni. A nagy feladatok megoldását szellem-óriásoktól várhatta a nemzet, hogy ezernyi nehézséggel a titáni harczot megvívassa s a jóltevő ég igazolta, hogy a hol legnagyobb a szükség, ott legközelebb a segítség. Támadtak Mózeseink, kik lángelméjük világával tűzoszlopként jártak a nép előtt. Soha nagyobbakat, soha dicsőbbeket nem szült e föld. S e nemzet követte őket. Megifjúlani látszott az egész nép. Új eget és új földet vártak.

A reform-mozgalmakat azonban aggodalommal s mindig növekvő félelemmel nézte a kormány, mely Bécsből nyerte utasításait, mely felfelé szolgálkú, alázas, lefelé törvénytíró és zsarnok volt. Jót, még ha akarta volna, sem tehetett, mert a magyarnak nevezett kormány, a helytartótanács és a kancellária nem voltak egyebek, mint az osztrák miniszterium rendeleteinek expeditorai. A megyék ugyan, mint akkor az alkotmány védbástyái, a nemzet jogainak és alkotmányának védelmére minden tőlök telhetőt elkövettek, de a visszaélések meggátolására elég erejük nem volt. Az ellenzékiek megfélemlítése által akarta a kormány még jobban tehetetlenekké tenni a megyéket.

E végre a meg nem bízhatóknak vélt, az igazán becsületes főispánok tisztok gyakorlásától felfüggesztettek s helyettük a megyék vezetése felülről szolgálilag függő főispáni helytartókra bízott, kik zaklatták, boszantották

fejszecsapások bizonyítják, agyon akarta verni, a mint t. i. önkénti vallomásában a város tanácsa előtt előadta, azt az okát adván, mivel a plébános őket arra tanította, hogy a kálvinista olyan, mint az ördög, és kedves dolgot cselekszik a boldogságos szűznek, a ki azt megöli.

Ezen plébános úr, hihető, ezzel a hajdani Pécsi püspök, Radonay Mátyás emlékének adózott, ki is, a mint a // alatti körlevele bizonyítja, megyéjében azt hirdette ki, hogy könnyebb az ökörnek, a lónak és számárnak, sőt magának az ökörnek is idvezülni, mint a Calvinistának.

Lehetünk e már ezentúl mi Protestánsok bátorságban az ily Pastore után, midőn egy Plébános tanítását is ily borzasztó eset követhette? Mit szülhet még egy megyés Püspöknek katedrából kihirdetett Pastoráléja? Nem várhatunk e mi Protestánsok magunkra a miveletlen köznéptől több ily borzasztó eseteket, midőn az irántunk gyűlölséget egy oly főrangú lelkipásztor hirdeti, ki a hit ágazatainál fogva szentnek tartatik, ki az 52-ik Canonnál fogva Püspöki hatalmát egyenesen az Istentől vette, ki ősi alkotmányunk szerint hazánk legelső statusát képezi, s az ország gyűléseinek első alkotó része, ki hazánk törvényeit is mindjárt a Nádor után írja ala, minden ítélő székeken, Dicasteriumokon raepresentáltatik; hivei világi boldogsága nagy gazdagságánál fogva kezébe van, sőt még lelkére halála után is ítéletet

az ellenzék férfait. Hogy még teljesebb legyen a megaláztatás és terrorizmus, előbb a bécsi osztrák rendőr-főnököknek, majd a magyar királyi személynököknek bécsi eredetű utasításaival ellátott titkos rendőrök járták keresztül e hazát, ólálkodva, leskelődve a szabad szó emberei, a jog és törvény védői ellen. E titkos rendőrök és hivatalal kecsegtetett renegátok elárulták, denuncziálták a közpálya harczoait, a nemzet legjobbjait. A zaklató és denuncziáló rendszer meg is termette gyümölcseit. A legjobb, a legnemesebb férfiak közül sokan megunva a sikertelen, áldás nélküli küzdelmet, csüggedten félrevonultak. A bátrabbak és szívósabbak, kik tovább is a küzdőteremen maradtak, bátorságukért s a nemzet jogainak védelméért nem ritkán börtönbe hurcoltattak.

Az alkotmánynak ily jogtalanságok és erőszakosságok meggátlására és megtorlására biztosítékai nem voltak. A magyar kancellária és helytartótanács akkor típota lábball a szent törvényeket, a mikor azt az osztrák kormány úgy kívánta. Ettől függött mindenik, a nemzetnek egyik sem tartozott felelősséggel. Az erőszakkal szemben minduntalan tapasztalt tehetetlenség érzete, a sérelmi politika elégtelensége mindinkább megérlelte a vágyat, hogy Bécestől független s a nemzetnek felelős kormányforma s a rendi alkotmány helyett népképviselőre alapított parlamenti rendszer állíttassék fel. Igen, mert a megyék alkalmasok voltak guerilla harczra, de velök döntő, elhatározó ütközetet vívni nem lehetett. Esméket vitathattak, fényes szónoklatokat tarthattak itten s ezekben meghatóan s megkapóan festhették a nemzet jelen siralmas helyzetét, vagy a szép, fényes jövőt, — de e fényes beszédek, mint légből röpített tűzgömbök, hatástalanul eltűntek; a fény és hazafiai melegség, mely innen áradt, egy központban nem találkozhatott, sőt a központ erőszakkal visszahárította azt. A nemzetnek hát nem volt másban üdve, mint parlamenti rendszer mellett felelős és független kormányban.

Az uralkodás zsarnokságát és gonoszságát legélesebben jellemzi a sajtó elnyomása. A vadállatról mond-

ják, hogy azért kegyetlen, mert fél, a félelem indulata támadó dühhé fokozódik nála. A zsarnok is fél az elnyomottak haragjától s velök szemben kegyetlenné válik. De semmitől sem fél annyira, mint a gondolatok szabadságától. Az egyszer szárnyra kelet eszmék és gondolatok a kebel mélyéig hatnak s mint láthatlan hatalmak, világosságot, szabadságot, jogot és igazságot követelnek ellenállhatlan, leküzdhetlen erővel. Ezek felett nincs ereje, nincs hatalma a zsarnoknak, azért némítja el a szót, az írást, melyek a gondolatokat villámgyorsan röpitik közelbe és távolba, a kunyhóba és palotába. Ne féljetez hatalmasak az eszméktől! hisz a világ világossági azok! Csak szeressétek a népet s igazságra, jogra építsétek uralmatokat, az eszmék világánál tökéletesbül az egyén, a társadalom. A szabad sajtó, mely egyszerűsmind erényes, az emberiség haladásának, üdvének legbiztosabb, leghatékonyabb eszköze. Általa cserélik ki a népek gondolataikat, törekvéseiket. Általa panaszoznak el bajaikat, romlásaikat; általa terjednek üdvös találmányok. Titkot nem kedvel, világosság kell neki, nyílt, mindent kitar: jót, gonoszt, nemest, nemtelent; jogot, szabadságot hirdet, önézretre, öntudatra büzdít, — azért gyűlöli a zsarnok; azért veti kemény tilalom alá a sajtót, azért üldözi a toll, a gondolat emberét. Nem irtózik megrabolni a nép lelket a legdicsőbb eszméktől; nem fáj neki, ha gátot vet a nép haladásának. S vakságában nem látja, hogy a nép üdve az ő üdve is; a nép jólléte és gazdagsága az ő jólétének, gazdagságának és erejének is alapja. Vakultságában nem látja, hogy a felébredt szabadságszeretetet többé elfojtani nem lehet s minél tovább akadályozza nyilvánulását, annál nagyobb erővel tör ki az majdan. A zsarnokság az ébredő magyar gondolatait is bilincsekbe verte, míg ellenei szabadon szórták rágalmaitak reá. Az örökös tartományok írói bennünket gyaláztak, törvényeinket gúnyolták, apáink legbölcsebb intézményeit gáncsolták. A sajtó ezek számára szabad volt.

Midőn a reakció az illyrismust ellenünk harczvonalba állította, elnézte annak pánszláv ábrándjait,

mondhat, éltebe pedig még elkövetendő bűneit is megbocsáthatja; ugyan mitsoda nagy hatása lehet az ily Fő lelki Pásztor körlevelének kivált a tudatlan köznépre.

Ugy látszik, hogy ő Excellentiája ezen Pastoraléjával ohajtaná visszavarázsolni a külömben is Romából hajdon jött körlevelek által sokat rongált szegény hazánk az 1232-ik év szomorú időszakát, a midőn is Róbert, Esztergomi Ersek, az egész hazát a Nádortól fogva átok alá vetette, az Isteni tiszteletet felfüggesztette, a házasoktól az áldást eltiltotta, sőt II-ik András Királyt is átokkal fenyegette, de a ki lába csokolását igérvén, az átok kimondását reája felfüggesztette. Mennyire elkeserítette a nemzetet az ily körlevél, kitetszik abból, hogy az akkori Nádor, Dienes, a Pozsonyi Nagy Praepostot, Jánost meg is verette, későbbben Frangepán Nádor az Esztergomi Erseknek az országgyűlést megelőző királyi conferentiában a szakállába ragadt; miután a Hierarchia a maga határtalan hatalmát még a király jelenlétében is gyakorolni merészelte.

Valóban mi Protestansok a Római Catholicus Püspökök ily körlevelek okozta számtalan sérelmeink miatt kétségbe eshetnénk, ha Felséges elhunyt és élő Királyaink keresztyéni türelmébe tellyes oltalmat nem találhatnánk és nem vigasztalhatnánk magunkat azzal, hogy már hazánkban is csak a N.-Várad, Rosnyói és Pétsi Megyébe léteznek a türelmetlenség és fanatismus ily

oklevelei, de biztosak lehetünk, hogy ezeket is már csak Palisnáknak tarthatjuk, de a mellyek kikelésére a 19-ik század melegítő sugárokkal alig ha fog többé sütni.

Tekintetes Karok és Rendek! szivemből ohajtottam volna, hogy Ő Excellentiája főrangu személye eránt ezentül is azon módot, mellyet eddig mint Ő Excellentiája magannak nyilvánítani kegyeskedett, mi szerint, ámbár a Protestansok vallásbeli dolgait a Publicum előtt részvétellel szoktam venni, de Ő Excellentiája iránt, minden sérelmek előadása mellett is, mindenkör kiméllyel viseltetem, megtarthattam volna; de hidjék el a T. KK. és RR., hogy akár miut igyekeztem is, ezen Pastoraléba foglalt elvek megbírlásába a mérséklet korlátjai közt észrevételeimet megtartani, a türelmetlenség és törvény elleni lázítás nevezeteinél kiméllyebbet találni nem tudtam, annyival is inkább, miután ő Excellentiája, a mint a mult T. Közgyűlésre beadott körlevele igazolására nem tsak az, hogy a vegyes házasságokra mondandó áldást pazarlásnak, hanem ezen körlevél elveihez való ezentuli ragaszkodását is nyilvánítja — sőt a T. Első Al Ispány Ur lelkes felterjesztésére ezen Pastoralé iránt érkezett Felséges parancsolatba említett Fejedelmi usust is többek előtt abususnak nyilvánította; és éppen ezen parancsolat oltá ismét más, az elsőnél is botránkozottabb Pásztori Körlevél szerint az / Margitán és Nagy-Váradon sok vegyes házasságú párt a Plébánosok egészen a 2-ik Pastoralé szellemében nem templomba,

csak hogy a magyarságot gyengítse. Az orosz propaganda nyíltan üzte hamis játékát az országban. A magyar sajtónak büntetlenül panaszkodni sem volt szabad. A „Törvényhatósági Tudósítások“-nak, melyeket az „Országgyűlési Tudósítások“ megszüntével Kossuth Lajos szerkesztett, óriási hatása volt tagadhatatlanul. Veszélyesnek ítélte, betiltatott s midőn a tilalom visszavonásáért a Törvényhatóságok kérelmeztek, — Kossuth fogságra vettetett.

Beh sötét korszak volt ez! Korunk sajtószabadságáról akkor még álmodni sem tudtak; de mentől inkább érezték a censura gyötrelmeit, annál hőbb vágygyal és kitarással küzdöttek a legdurvább zsarnokság, a szellem elnyomása miatt s küzdöttek a sajtó szabadságáért. Igaz, hogy a szabadsajtónak vannak, lehetnek visszaélései is; de ugyancsak a szabad sajtó mindennél előbb, mindenél sikeresebben meggyógyítja azokat. Magában van a gyógyszer. A mi sajtónk szabadsága majdnem korlátlan. Elvadult nemzetiségeink sötét s hálátlan színekkel festik lapjaikban a szörnyű elnyomatást, melyet itt szenvednek. A külföld rokonszenvét vélik megnyerhetni hazudott sérelmeiknek. De ki hallotta, hogy bűnös vádjai a művelt és szabad külföldön visszhangra lenének? Hát lehet-e ott elnyomás, hol ily módon ül orgiát a lelki vadság?

A zsarnoki mesterkedés daczára a szabadelvű eszmék folyvást terjedtek, mind mélyebb gyökeret vertek. A politikai és anyagi függetlenség vágya mind általánosabbá és erősebbé lőn. Kivülre függetlenség, belőre szabadság és egyenjogúság lőn a jelszó. Az egyszer felgyúlt szellemi tűz nem aludt el többé; a nem is remélt magas fejlettségre jutott nemzeti irodalom hatalmasan mind jobban élesztette azt.

A szabadelvű eszmék terjesztésében költők és szónokok versenyeztek. Sőt mit mondok? Irodalom nélkül az eszmék mindig szűk térre szorulóknak s csak lassan, csak sok időre hatnának el messzebb és alantabb fekvő helyekre. Főleg a dal mindenüvé utat talál, sokat nem beszél, nem kapacizál, hódít.

hanem csak háznál, nem csak áldás, hanem Stolare, Rochetum és könyörgés nélkül eskettettek meg.

Az ily tettek Tekintetes Karok és Rendek nem religiositásra, hanem merő Hyerarchiara mutatnak, mely ha magát a világi hatalom felett is felemeli, tudjuk szomorú következéseit mind magára a vallásra, mind a Hazára nézve.

Mert a Szent irás bizonyítása szerint Mózes csak 40 napig bizta Aron papra a Zsidó nép kormányát és már az alatt a nép arany borjút imádott. Meddig sinlette Franciaország a Mazarin és Richelieu miniszterségét? Hát édes Hazánkban hány Superintendens és Prédikátor veszték el, s barom módjára tengeri gályákra adattak a Magyar Ország Romai Catholikus Püspökök ítélete után? *Ha se Felső Királyi parantsoknak, se a Haza törvényének nem engedelmességek a Romai Catholicus Püspök, mint a mult Ország Gyűlés alatt az egész Országunk ugyan botránkoztatására két Fő Lelki Pásztor nyilatkozni merészelt, tudniillik, ha a Jézus Krisztus parancsolja sem engedünk a Protestansoknak semmit; sőt ha törvényt hoz is az Ország Gyűlése, annak engedelmeskedni nem fogunk.* Ezért ugyan a Felső Nádor által megfeddettek; de ezen feddésnek, a mint a következő megmutatta, semmi sikere nem lett, mert azóta botsádtódtak ki mind a Pétsi, mind a Rozsnyói, mind a Nagyvárad Püspöki Megyébe az ily foglalatú Körlevelek; azóta nyomtatódott ki a Várad nyomtató műhelybe az

A nemzet lelke terhes volt az új eszméktől, megunt a régi rendszert, nehezen tűrt, nehezen várt már. A hatalom látta a változott viszonyokat, de még nem volt ereje azokkal komolyan elszámolni, sőt esze és jóakarata is hiányzott, hogy azokkal megalkudjék.

A nemzetnél remény és csalódás, a hatalomnál ígéret és ámtás váltogatták egymást.

A nemzet javarésze vágyban, célban egyesült, kivételben egyik félénk, másik bátor; egyik gyorsan, másik lassu léptekkel kívánt célhoz jutni. Csak egy bizonyos, hogy a szabad szellem leküzdhetlen erővel hódított s tört utat magának. A reformok kora érkezett s a döntő percekben egy alak emelkedik ki magasan minden más felett, ki lángszóval, eszélylyel, a dynastia iránti feltétlen hódolattal vezet.

Évtizedek irodalmi és politikai harcza közben a szabadelvű eszmék folyvást hódítólag haladtak előre s végleges győzelmükben hova tovább alig lehetett kételkedni. Mire az örök emlékezetes országgyűlés 1847. évben Pozsonyban összejött, a pártok az országgyűlés programjába felvett kérdések legtöbbször nézve egyetértettek. „Nem lehet — úgymond a történetíró — kétség a felől, hogy a magyar nemesség vezető része majdnem kivétel nélkül megegyezett abban, hogy a kiváltságos osztály megoszsa jogait a hon többi polgáraival és vállalja el azokkal együtt az országos terheket. Eltérés csak az alkalmazás és az eljárás gyorsasága kérdésében volt.“

Sőt úgy látszik, hogy a pragmatica sanctio alapján Ausztriával szemben szabályozandó jogviszonyra nézve is sokkal kisebb volt az eltérés az akkori vezetők közt, ha a kivétel tekintetében vérmérsékletökhöz képest különböztek is, mint ma sokan vélik és terjesztik. Széchenyi István gróf maga mondá: „Magyarországnak vagy egészen be kell olvadni Ausztriába, vagy saját tengelye körül kell forognia.“ Lényegileg ugyanazon felfogásra vall, mint a mélyet a független és felelős kormányforma hívei követték. Széchenyi István gróf lel-

Ő Excellentiája költségén Cobbet phanatikus írónak munkája 4. darabba; hasonló munka Moore Tamástól 2. darabba; Békeházinak az Esztergomi Könyvnyomtató műhelybe ellenünk Protestansok ellen gyűlölséget gerjeszteni kívánó könyveik, melyekbe, kivált Békeháziba a Hyerarchia a Fejedelem és Haza Törvények felett van felemelve; Lavalnak a munkája, mely a Kolozsvári Lyceum Könyvnyomtató műhelyébe tsakugyan Püspöki költségen jött ki, melyből egy kivonatot ///. vessző alatt ide rekeszték; nem különben a Nagy Pál úr Historiájából is a ///. vessző alatt, melynek lehet főként tulajdonítani azt, hogy a Nagy-Várad Akadémiából kikerült Rom. Catholikus atyánkfiai, — (ide nem értvén azon érdemes Hazafiakat, kik ezenn tudományal meg nem érvénn, szorgalmatos olvasások után magokat ezenn hibás tanításon feljül emelték; — kik is mind az Ország Gyűlésin, mind a Törvényhatóságoknál a Lelkiesméret szabadsága, mint ellene mondhatatlan elv mellett buzogni meg nem szüntek) ha tsak azon tudományal maradnak, idővel, ha hivatalba lépnek is a Protestansok vallásos sérelmeit mind a Közgyűlésekbe, mind hivatalok körébe figyelemre méltóknak nem itélik, és hivatalaikat is ezenn tanítás elvei szellemébe folytatván, a gyermekeket szülcik karjai közzül egy Megyés Püspöki parantsra hideg vérral hurczoltatják el és a hat heti oktatás alatti szenyvedéseket hideg vérral nézik el.

Közli: Benő János.

kében, nagynevű atyja hatására, ki gyakran mélyen elmerülve tünődött, sőt búsongott fajunk elmaradottsága, gyér száma s nemzetiségének hanyatlása miatt, — már korán megérlelődött a gondolat, hogy fajunkat nemcsak alkotmányos garanciákkal kell megvédeni az elnyomatás ellen, hanem szellemi műveltség, anyagi jólétének emelése, sőt fizikai képességeinek kifejtése által is erőssé és ellenállásra képessé kell tenni. A némethez és csehhez képest még testileg is gyengének, erőtlennek látta a magyart. Fájának nagy szeretete s pessimismusa s a bécsi kormány által ellenünk gonosz rövidlátással felbujtogatott illyrismus felől fenyegető veszélytől való félelmén könnyen megérthetővé teszik, hogy a magyar faj kifejtését és megerősödését az elvont, bármily szép elméleteknek is felibe helyezte. Annyi ellenséges s oly különböző nemzetiséggel szemben fajunk erősítése valóban elsőrendű kérdéssé lőn, s az ma is. Sok más kérdés szerencsés megoldása függ ettől. Kossuth szerint is a magyar nemzet, mint egység, még nem volt s azért teremteni kell vala azt. A nép millióinak az alkotmány sáncaiba felvétele, de egyúttal magyar szellemmel eltöltése volt a cél. De Kossuth nem csüggedett, nem aggódott, sőt bizott és biztatott, a magyar népet pedig valami lázas lelkesültség kapta meg; fényes kilátásokkal, egy dicső korszak eljövételében vetett reménnyel és hittel nézett emez országgyűlés elé. Nem csoda hát, ha az akkor kedvencz eszmék felülmulhatatlanul ékes szószólója, Kossuth Lajos, a nemzet óriási tömegét a maga búvőkörébe vonta.

Az országgyűlés kezdetén az Apponyi cancellária kísérletet tesz a kormány politikáját támogató többség alakítására, s bár eleinte Széchenyi is helyeselte Apponyi programját, mely tagadhatatlanul sok ügyességgel s az eddigi szakóstól lényegesen eltérő alakban és tartalommal jelent meg, de törekvéseit siker nem koszorúzhatta, mert „a kedélyek mélyében legyőzhetetlenül, anynyi újabb esemény által is erősítve élt az idegenkedés a bécsi befolyás ellen, a vágy tisztábban nemzeti alapon szervezni az államot, mint eddig.“ Lassanként azok is, kik eddig Apponyihoz közelebb állottak, az ellenzék egyesülésének szükségét hirdették. Az ellenzék, oly férfakkal az élén, mint Deák, Gróf Battyányi Lajos és Kossuth Lajos, mind nagyobb tért hódít s többsége lassanként feltétlenül biztos lesz s a vezérszerepet Kossuth ragadja magához. Az ellenzék erősödésére bizonyosan befolyással volt a párizsi forradalom, melynek híre 1848-ban febr. végén jutott el hozzánk. De azért a diétán rendkívül loyális hangon folyik a tanácskozás. Maga Kossuth Lajos fogadkozik, hogy a dynastia iránti hűségben őt senki sem mulja felül. Valóban történeti fontosságú felirati javaslata is a legalázatosabb jobbágyi hűség és hódolat hangján van szerkesztve. Igaz, hogy e feliratban az ébredő magyar nemzet minden kívánságai teljes nyíltsággal elősoroltatnak. Igaz, hogy a mely eszmékért lelkesült az ébredő nemzet, itt mind kifejezésre talált.

A követek háza lelkesedéssel fogadta el a feliratot s a nemzetben örömteljes visszhangra talált.

De a nagy aggódó, Széchenyi István gróf, ki a magyar nemzeti ébredés s az azzal járó élénkebb vér-
lülktetés fő tényezője volt, a rohamosan fejlődő események felé borzalommal nézett. Ha tán mindazon reformokat óhajtja is, melyeket Kossuth feliratába felvett, de nem egyszerre és együtt, hanem lassubb tempóban akarta megvalósítani; „pedig a mit Kossuth követelt, minden merészsége mellett csak korszerű alkalmazása

volt annak, mit Magyarország, mióta kapcsolatban állott a dynastiával, mindig igényelt.“ (Marczali)

Mindamellett is a felirat a kormányt aggodalommal töltötte el. De legyünk igazak. Nemcsak a Magyarországon Kossuth vezérlete alatt nagyra nőtt mozgalom, hanem a párisi események hatása alatt Ausztria több pontjain, valamint Olasz- és Németországban keletkezett keletkezett hasonirányu mozgalmak, általában a szabadságra vágyó népek solidaritása ejtette rémületbe a hatalom kezelőit. Tanácskoztak, tétováztak, ingadoztak, de határozni nem mertek. E szomorú helyzetben csak az volt bizonyos, hogy a magyar alsóház feliratát nem akarták a főrendek elébe vinni, mert meg voltak győződve, hogy az, a nemzet oly lelkesedéssel és erővel nyilatkozó aspiratióinak ellent mondani nem mervén, a feliratot magáéva teendi s ekkor a kívánalmakat vagy teljesíteni kell, pedig mily nehéz a megszokott, habár csak bitorolt hatalomról lemondani, avagy azok megtagadása által a nemzetet jogos önvédelmi harcra kényszeríteni s beláthatlan kimenetelű eseményeket előidézni. Napok teltek. A nemzet nyugtalansággal várta a fejleményeket. S minél bizonytalanabb lőn az óhajtott jóknak elérése, a nyugtalanság és elégedetlenség annál inkább nőtt.

Az élénkség, a lelkesedés, a hév a művelt ifjuság góczpontjában, Pesten, magas fokra hágott, s az a szabadság szeretetétől lelkesülten, haragját alig fékezhetve tanácskozott. Honszerelme minden végzetes lépéstől visszatartotta ugyan, de elhatározta, hogy oly mozgalmat indít, melylyel a honatyáknak a nagy nemzeti jogok kivívásában segítségére leend. Gyűlést gyűlés után tartott s a nemzet kívánalmait 12 pontban foglalta össze.

1848. évi márczius 14-én két nevezetes esemény adja elő magát. Résztint Magyarországon és főként Budapestben, résztint magában Ausztriában s a külföldön lavinászerűleg elötörő szabadsági mozgalmak hatása alatt a kormány ellenállási erre és bátorsága megtörik s a főrendeket e napon országgyűlésre hívja össze a felirat tárgyalása végett, mely magának a nádornak indítványára ellenmondás nélkül elfogadtatott s ugyan e napon Bécsben a forradalom kitör. Ennek hírére a pesti ifjuság eddig is alig visszatartható lelkesedése lánggra gyult s márczius 15-én óriás tömegnek az élén Jókai Mór és Petőfi Sándor által vezetve a Landerer-féle nyomda elé vonul s itt censura nélkül kinyomatja a 12 pontot s Petőfi szabadságdialát; de ugyancsak márczius 15-én az országgyűlés mindkét házának fényes küldöttsége a felirattal Bécsbe indul, hogy elhozza a nemzetnek legdrágább kincsét, a királyi beleegyezést.

Márczius 15-ke tehát az a nap, a melyen ama szent eszmékért, miket eddig szónokok és írók hirdetnek vala, a főváros sőt az egész nemzet szíve közös érzésben megdobban; ez a nap az, a melyen világossá lesz, hogy amaz eszmék az agyból a szívbe és innen a nemzet vérébe mentek át; nemzeti közkinccsésé lőnek. E nap tehát Magyarországra a szabadság hajnalhasadása, a szabadság eszméjének diadal ünnepe; az eszme alakot öltött s a nemzet keblébe fogadta.

A jó király a nemzet kérését teljesítette. A miért oly hön epedve vágyott, most valósulni látszott. Az első független, felelős miniszterium az ország legdicsőbb fiaiból megalakított azon eszmék alapján, melyeknek győzelmeért a nemzet legjobbjai annyit harcoltak és szenvedtek volt; a törvények meghozattak s szentesítették. A kajánság azonban megirigyelte a nemzet boldogságát s a jó király gyengeségét felhasználva, egyik kézzel visszavétette azt, a mit a másik megadott volt.

A márcziusi törvényhozás jogi tekintetben kifogásolhatlan, nem volt hát forradalmi. Az 1848-ki törvények is a nagy reformok valósítását célozták, de a jogaira féltékeny s a békés fejlődést és felvirágzást óhajtó nemzetre az önvédelmi harcz ráerőszakoltatott, mely ugyan sok gyászt és siralmat hozott drága hazánkra, de sok fényes és dicsőséges tettel gazdagította történelmünket.

Csodálat illeti a férfiakat. kik ama napokban annyi hősiességgel és önfeláldozással küzdöttek harczterén és kormányzásban e haza nagyságaért; hála a nagy Istennek, hogy ama dicsőséges korszakot hazánkra, nemzetünkre felderítette.

Márczius 15-ike egy azon nagy fényes emlékü napok közül, melyek ama korszak dicsőségét árasztották reánk, annyi mellőztetés, annyi nehéz, sőt gyakran reménytelen küzdelem után.

Mert mi benn elnyomattak, üldözöttek, künn ismeretlenek valánk. Nagy Lajos és Hunyadi Mátyás népét a nemzetek már rég elfeledték: hazánk geographiai fogalommal lón; a kik talán ismertek bennünket, jót nem tudtak rólunk; a hatalomnak és rabszolgasajtójának gondja volt arra, hogy a világ jót ne halljon rólunk.

A mostoha rendszer lenyűgözve tartotta erőinket, önértre hát nem ébredhetünk, vagy ha pillanatra lángra gyult is, nem bízunk magunkban, nem tudtuk, hogy mire vagyunk képesek.

Az önvédelmi harcz a magyar nép és név dicsősége lón. A homály, mely már rég ülte tisztos nevét, egyszerre oszladozni kezdett; a szabadság-kedvelő népek figyelme felé fordult s rokonszenvvel nézte küzdelmeit; a magyar ismét belépett az európai népek családjába.

A nemzet hősiessége és lelkesedése által kivívott fényes tettek, erejének ismeretére vezették. Immár visszanyerte önértetét, azt az alapot, mely a jelen küzdelmeire bátorságot, a jövőre bizodalmat ad; mely, ha kell, tűrni, várni tanít és győzelemre segít. Ez nemzetünknek erkölcsi feltámadása.

A dicsőség napja azonban szép magas ívet irván a magyar egén, nem sok idő múlva leáldozott. A fényes büszke napok után sötét, gyászos korszak következett. Sok szenvedés, sok keserűség, nehezen leküzdhető fájdalmak emléke fűződik ahhoz s ezért a rövidlátóság, a vak szenvedély, az affectált higgadság megátkozta az 1848-at, megátkozta az önvédelmi harczot, mert vakságában csak katastrophát, csak a mélységet, melybe oly sok ellenséges körülmény döntötte hazánk sorsát, pillantotta meg. Balgaság! Ha az önvédelmi harcz dicsőségét s megmérhetlen fontosságú eredményét megtagadni akarnád, a nemzet újabb történetének legfényesebb lapjait kellene hálátlan kezeiddel kiszaggatnod.

De ama sötét napok sem multak el tanulság nélkül. Összetartó, a milyen soha sem volt még, eszélyes és bölcs lett a nemzet a gyászos napokban. Eszélyesége, bölcsesége, csodás és tiszteletet parancsoló ösztartása által önrendelkezési jogát visszaszerezte oly mérvben, a milyennel Mohács óta nem bírt soha s nevét a művelt nemzetek tisztelettel említik.

Hanem a nagy mű, melynek alapjait az 1848-ki törvényhozás nagy mesterei rakták, még bevégezve nincs. Az ellenségek, melyeket akkor az ármány és öngyilkos vakság ellenünk felizgatott, most is ugyanazon engesztelhetlenséggel állanak szembe mi velünk. Az egységes magyar állam még megalkotva nincs; az ország szabadságát, a társadalmi jogrend megállapításában nyilvánuló souverain hatalmát idegen érdekek szolgálói fenyegetik. De ne féljünk, mert e nemzetet, mely annyi századokon át annyi vihart kiállott, az ő jó Istene nem

hagyja el most sem; ne aggódjunk, mert e nemzetet higgadsága, bölcsesége, erélye, a jog és szabadság tántoríthatatlan tisztelete győzelemre vezeti. Ne féljete! ha Isten velünk, ki ellenünk?! Nem, az nem lehet, hogy sötét tudatlanság győzzön a világosság felett; az nem lehet, hogy e nemzet multját megtagadná s önrendelkező hatalmát megcsorbíttatni engedné; az nem lehet, hogy ismét vallási fanatizmus szakgassa el a testvéri szeretet lánczait s nyugózza le az alkotó karokat; az nem lehet, hogy e nemzet bátorságát veszve elcsüggedjen a végdiadal előtt!

Ha az anyagi és polgári rabság lánczait lerázta, lelki rabság rüt igáját e nemzet nem hordozhatja.

A nagy épület alapjai letéve; évtizedek hangyaszorgalma, minden jök közreműködése, megfeszített munkája serényen folytatja az építést; minden ponton, bárhova nézz, hatalmas arányokban kezd kiemelkedni; de egy nemzet jólétének, nagyságának, dicsőségének épületén folyvást munkálkodni kell. A boldogulásnak három igaz feltétele van: a béke, szabadság, becsületes, kitartó; észszel folytatott munka. Ki e feltételeket megtagadja vagy akadályozza, igaz hazafi nem lehet.

Honunk ifjusága! Reád néz édes biztató remény-nyel e hon, e nemzet. A szabadság szeretetét, mely a magyar hon szeretetétől elválaszthatlan, ápd, éleszd szíved oltáránál! Lelked s tested erőit fejleszd, műveld, hogy a béke áldott ölén hasznos derék munkáddal segíthess magasra emelni, erőssé és állandóvá tenni a haza alkotmányát; hogy a pokol kapui rajta diadalt ne vehessenek. Éleszd, ápd kebledben szüntelen a tudomány és munka szeretetét. Az élet, — mondják — a létért való küzdelem, de századunk története bizonyítja, hogy az élet annak részére van biztosítva, a ki tervszerű munkában, a küzdelemben soha el nem fárad, anyagi és szellemi alkotásaival el nem marad, sőt előhalad.

Nemes ifjuság! A harczra és küzdelemre te még most készíted magad, azt ma még a megélemedettek tábora harczolja s van hivatva végig küzdeni. De ha fáradalmas harcz alatt a küzdők tábora lankadni és csüggedni fog, állj te résen s mint amaz első márcziusi napokban, lelkesedésed fényével oszlasd el az aggodalmak fellegeit, erőd bátorságával emeld fel a csüggedzőket.

Légy szíved, lelked nemességével egy szebb jövőnek biztató reménye, édes záloga.

Bizva bizzál s az Isten megsegít.

De a szabadság emez emlékünnepen tegyünk fogadást mindnyájan, hogy hozzá hűtlenek soha nem leszünk!

E drága falakon belől annyiszor hirdettettek s bizonynyal még, hisszük, megmérhetlen időnkig hirdettetni fognak a vallás és a tudomány igéi. De találjon itt meleg ápolásra a szabadság is; avagy a benső, a krisztusi szabadság is lehetne-e teljes polgári szabadság nélkül! És a három: vallás, tudomány és szabadság testvéri ölekezésben nagyon szépen megférnek együtt, sőt szabadság nélkül a lélek élete sorvadozásnak indul, elpusztul épúgy, mint a test élete, ha tiszta, friss, szabad levegője nincs. Világosság és szabadság, jöjjön el országotok!! Világosság teszen bölcsökké; és a szabadságra van szükségünk, hogy erőink kifejlődjenek és megizmosodjanak.

Világosság és szabadság nyomán a mi szeretett magyar hazánk viruljon fel, legyen dicső, legyen hatalmas és boldog!

Joó István.

KÖZÉLETÜNK.

A „Magy. Prot. Irod. Társaság“ közgyűlése.

Szokott helyén, Budapesten az ev. ref. főgymnásiumi épület dísztermében, f. hó 16-án d. u. 5 órakor tartotta a „M. Prot. Irod. Társaság“ ez évi közgyűlését Szász Károly püspök elnöklete alatt. Jelen voltak egyházi férfaink közül: Szász Domokos, Kiss Áron, Zelenka Pál püspökök, Baksay Sándor, Szabó János, Széll Kálmán, Szeremley József, Lukács Ödön, Vályi Lajos, Nagy László, Bartha Lajos esperesek, Fejes István, Kiss Gábor, Papp Károly, Horváth Sándor, Révész Kálmán, Lévy Lajos lelkészek, Mitrovics Gyula, Szóts Farkas, Petri Elek, Kenessey Béla, Szabó Aladár, Németh István, Csiky Lajos theol. tanárok, Mocos Gyula vallás-tanár, Péntek Ferencz, a „Közpapok Lapja“ szerkesztője, Pokoly József segédlelkész, — a világiak közül pedig gr. Tisza Lajos, gr. Degenfeld József, Perlaky Elek, dr. Csiky Kálmán, Hegedüs István, Bernáth Elemér, Zelenka Lajos és még többen.

Szász K. elnök a közgyűlést rövid beszéddel megnyitja, a melyben az egy év munkájára vet visszapillantást. Kenessey Béla titkár olvassa fel ezután nagy gondnal készített évi jelentését.

Elnök az elhangzott titkári jelentésből kiemel néhány pontot, u. m. a monographiáknak pénzügyi tekintetből egy évi szüneteltetésére vonatkozó választmányi gyűlési javaslatot, mely többeknek ellenző felszólalása daczára elfogadtatott. Püspökeink fölkéretnek, hogy a hátralékosokat magánlevelekben szólítsák fel tartozásaik lefizetésére. A taggyűjtő bizottság elnökévé dr. Csiky Kálmán választatik meg, s fölkéretik, hogy a bizottsággal kezdje meg a munkát. Zelenka Lajos indítványozza, hogy a közgyűlés évenként felváltva az ev. ref. konvent, illetőleg az ág. hitv. ev. egyház egyetemese gyűlésével egyidejűleg tartassék, — elfogadtatik, de a mivel nem akarja kizárni a közgyűlés azt a lehetőséget, hogy a közgyűlést vidéki városaink is meghívassák.

A Szemle és a népies vallásos iratok ügyében, a választmányi javaslata értelmében, azt határozta a közgyűlés, hogy a Szemle f. évi juliuától havi folyóirattá változzék át, melyben aztán így, rövidebb időközökben jelenvén meg, a fontosabb, közéletünket mozgató egyház-társadalmi kérdések is tárgyalandók lesznek. A népies vallásos iratok kiadása a közgyűlés határozata szerint elvalahára testet ölt, s minden kétséget kizárólag ez a márczius 16-iki gyűlésnek legfontosabb mozzanata. Az elnökség által személyesen fognak felszólíttatni népies vallásos iratok készítésére egyes protestáns íróink. Méltó lelkesedéssel vette tudomásul a közgyűlés Hegedüs Sándor országgyűlési képviselő, választmányi tag azon nemes ajánlatát, hogy a mennyiben a Károli Gáspár alapnak 140 frtjából ezen népies iratok szerzői díjazása s nyomtatási költsége egyáltalában nem telik ki, ő hajlandó az első év minden költségét viselni. „Csak ne kiméljék őt, díjazzák az írókat úgy, mint az Akadémia“, — mondá az előző napon tartott választmányi gyűlésen. Ez ügy is megtalálta tehát a maga nemes Maecenását!

Szóllósi Antal makói lelkész 100 forint pályadíjat tűzött ki egy egyháztörténelmi kérdésre (Szegedi Kis István tiszántúli működése 1545—52.) Beérkezett egy pályamunka, melyet Farkas József és Révész Kálmán bírálók a jutalomra érdemesnek találtak. Szerzője Földváry László vácz-hartyáni ev. ref. lelkész, kit a közgyűlés meleg éljenzéssel üdvözölt.

A pénzügyi bizottság jelentése, mint már mult számunkban jeleztük, kedvezőtlen adatokat tár föl a sok hátralékról.

Doleschall Sándor, budapesti elhalálozott ág. hitv. ev. lelkész, választmányi tag helyére Győri Elek alapító tag választatott meg.

Igen fontos s a Társaság jövődöbeli működését mélyebb alpra fektetni akaró indítványt nyújtott be a közgyűléshez Szabó Aladár budapesti theol. tanár. A közgyűlés az indítvány kinyomatását határozta el s megbízta a választmányt, hogy annak figyelembe vételével terjeszzen a jövő évi közgyűlés elé javaslatot.

Kenessey B. titkár ügye vétetett föl végül, kit egyik egyházi laptársunk a miatt támadott meg, mert munka-incompatibilitást lát abban, hogy valaki egyszerre hittanár, a Szemle szerkesztője, s a közalapi végrehajtó bizottság előadója is lehessen. Kenessey B. titkárunk e támadás által a Társaság ügyét látván veszélyeztetve, bizalmi állását a közgyűlés kezébe teszi le. Ezen egész tárgyat a tereméből eltávozott titkár helyett az elnök úr terjesztette elő. Közgyűlésünk egyhangu lelkesedéssel bizalmat szavazott munkás, buzgó titkárnak, s ez által kifejezte azt is, hogy laptársunk támadásával egyáltalában nem ért egyet. Kívánatosnak tartjuk magunk részéről is, hogy az olynemű támadások által, a minő ez volt, ne kedvetlenítsük el legjobb erőinket.

A közgyűlés az elnök éltetésével estve 8 óra előtt kevéssel oszlott szét.

Csiky Lajos.

NEKROLOG.

DEÁK JÁNOS.
1820—1893.

Közéletünk egyik egyszerű, de hű munkásának, — a gymnásium egyik legrégebb tanárának, — nemesszívű emberbarátnak, — sokat szenvedett tisztes öreg férfúnak koporsója köré gyülekezett mult hó 28-án Karczag város közönsége. E napon temettük el *Deák Jánost*. A pálya, melyet megfutott, nem volt ugyan fényes, nem volt neve ismert, emlegetett országszerzte, de — mivel nem csak tanára, hanem szerető atyja is volt tanítványainak, az evang. szeretet hatotta át egész lényét; és bár jó, nemes, tiszta és igazlelkű vala: mégis sokat szenvedett, — megérdemli, hogy emlékének egy pár sort — e helyen is — szenteljünk.

Deák János 1820-ban született, *Habovka* községben, *Árvamegyé* legfelső részén. Életének talán legboldogabb napjait, gyermekkorát szerető szülei körében töltötte. Az elemi iskolákat előbb szülőfalujában, majd miután *Magyar-Nagy-Daragra* költöztek át, itt végezte; a középiskolákat pedig *Késmárkon*, *Iglón*, *Nagy-Károlyban* s *Kassán*.

A csendes, szelid lelkű ifjú, a vallás iránti lángoló szeretettől indítatva — középiskolái bevégezése után — a kegyesrendiek közé lépett. Tudományszomjas lelke a vallásos ismeret kincsein kívül, a reális tudományokkal is behatóan foglalkozott. Ernyedetlen szorgalmu tanulása közben arra határozta magát, hogy az önképzés által szerzett tudományt mások szívébe, lelkébe ülteti át és mint 29 éves ifjú, 1849-ben Szent-Györgyön a kegyesrendi tanárvizsgáló bizottság előtt vizsgálatot tevén, a latin, német nyelv és történelem tanítására képesítést nyert.

Tanári pályáját Debreczenben kezdte el a r. kath. algymnásiumban, s itt működött kiváló sikerrel, min-

denkítől — a ki csak ismerte — tisztelve, becsülve 14 éven át.

1863-ban megvált a kegyesrendtől önként és ekkor jött városunkba, hol mint magánoktató kezdte meg működését. Ugyan ez év október 23-án, szíve, lelke meggyőződését követve, ev. ref. egyházunk kebelébe tért át. Ez év és nap forduló pontot képezett életében, mert a már 43 éves férfiú eljegyezte Müller Lujzát, kivel 1864 elején meg is esküdött.

Gyülekezetünk akkori egyik, mély tudományu, s ma is dicsőkedve emlegetett lelképásztora, jelenleg debreczeni lelkész, K. Tóth Mihály felismervén az elhunytban a tehetséget, a Csécsödi József eltávozása folytán megürült tanári állásra őt ajánlotta. A hozzá fűzött várapozásnak fényesen meg is felelt, mert ernyedetlen szorgalma, ügyes tanítása és a tanulókkal való szelid bánásmódja által csakhamar közszeretetet és elismerést vívott ki magának.

Családi élete eleinte nagyon boldog volt. Hű neje s egyetlen gyermek, Berta, feledteték vele a világ gondjait, bajait. Az Ur azonban az ő szeretteit, hitők próbájául csapásokkal sújtja. Élete hajója zátonyra jutott, midőn 1885-ben kisded családja védő őrangyalát, jó nejét elveszté.

Szíve sajgott ugyan, mert fájt a veszteség, de ajka néma volt és nem paszkodék. Ezzel azonban még nem telt meg csordultig az ürömpohár. Ugy vala elvégezve, hogy mint hajdan Jób, családja tagjait maga temesse el. Még vérzett a szíve az elhunyt nő után, midőn büszkesége, egyetlen gyermeke, ezelőtt 4 évvel, anyja után a sírba költözött.

Árvább lett ő Jóbnál, mert kintelt lelkét boldogabb jövővel, mely a mult fájdalmiért kárpótlást nyújthatna, nem is biztathatá; árvább lett Jóbnál, mert nem maradt senkije.

Hasztalan keresett szórakozást a tudomány örök lámpásainál, hasztalan osztá meg szíve szeretetárasztó sugárait jó barátai, hálás tanítványai között: a megkínzott lélek fájdalma, a gyenge porsátort — mint vihar a tenger fodros hullámaival — összezuzá.

Napról-napra fogyott ereje, úgy hogy ez év első havában már ágyba roskadt és helyettesítéséről kellett gondoskodni.

Szíve, lelke azon csüggött, hogy gymnasiumunk ügyét teljesen rendezve láthassa, de ezt már nem érhetette meg, mert épen azon napon hagyott itt bennünket — febr. 26-án — midőn a cél, melyért küzdött, el lett érve s az eszme diadalra jutott.

Hű és mindig igaz munkása volt az elhunyt az Ur veteményes kertjének. Tanítványai őszinte szeretettel, igaz ragaszkodással környezték; barátai, ismerősei, kartársai tisztelték, becsülték. Valódi nemes lelkiségéről, igazi emberbaróti szeretetéről fényesen tanuskodik azon körülmény is, miszerint 1200 frtot hagyományozott szegény sorsú szorgalmas gymn. tanulók részére, s leánya emlékéit is örökíteni akarván, népiskolai szegény sorsú leánygyermek felsegélésére ösztöndíjjal 500 frtot hagyományozott.

Temetése nagy részvét mellett ment végbe. Koporsóját rokonai szemek könnyűi nem öntözték ugyan, de megjelent végtisztességtételen egész városunk, vidékről is számosan. — A templomban Hajnal Elek lelkész mondott szívből jövő és szívhez szóló imát, a sírnál pedig alólírott búcsúzott el pár szóban — a kartársak nevében — a sokat szenvedett nemes öregtől.

Legyen áldott emlékezte közöttünk!

Berki Sándor.

Egyetemes konvent.

Előző számunk rövid tudósítását a konventről a következőkben egészítjük ki. A vallás- és közokt. ügyi miniszter értesíti a konventet, hogy addig is, míg a miskolci és n.-körösői főgymnasiumokkal a szerződést megkötne, számadás kötelezettsége mellett amannak hétezer frtot, ennek ezerhétszáz frtot engedélyezett az 1892/3. tanévre, fentartási segély czimén. Ezen kívül a sepsiszent-györgyi főgymnasium részére összesen tízezer nyolczszáz frt, a csurgói főgymnasium részére — megkötöttvén a végleges szerződés — az egész nyolczezer forint kiutaltatott. Egyszer s mindenkorra általános beruházásokra a pápai főgymnasium tizenkétezer, a csurgói négyezer ötszáz, a miskolci szintén négyezer ötszáz, a halasi hétezer frtot kapott. Ezek tudomásul vétetvén, a konvent elhatározta, hogy a többi iskolák segélyezése érdekében is megteszi a szükséges lépéseket.

A közalap kezelési szabályzata tárgyalása rendjén Szeremlei József módosítványt adott be, kifogásolván különösen az 5-dik §. d) pontjának utolsó részét. Kenessey Béla, Tisza Kálmán s Szász Domokos felszólalása után a konvent az 5-dik §-ra vonatkozó módosítványokat elfogadta, de az a) pontból törölte az utolsó 3 sort, mely a hívek személyes felkereséséről szólott: a c) pontot pedig úgy változtatta, hogy az adóügyekben az egyházmegyék, illetőleg azok által e célból kiküldött bizottságok végérvényesen határozzanak. A közalapi bizottság a folyó évré 99,980 frt 62 kr. kiutalását hozza javaslatba. Beérkezett 547 segélykérvény, 328 egyháztól és 219 lelkésztől. Kérnek összesen 178,847 forintot; az egyházmegyék ajánlanak 113,796 frtot, egyházkerületek 57,495 frtot; a bizottság javaslatba hoz 20,664 frtot.

Az egyházkerületünkből segélyt nyertek névsorát s az összes segélyezés mennyiségét a különfélék közt közöljük.

Elfogadta a konvent azon javaslatot, a melynél fogva intézzenek kérvényt a műemlékek országos bizottságához az iránt, hogy a *műemlékül* tekintett *protestáns templomok restaurálásáról* az országos bizottság gondoskodjék. (Csak aztán lenne sikere a kérvénynek *rövid idő alatt*. Ismertünk egyházat, melynek híveit temploma restaurálásában ez a kis vékony reménység évüzedek óta késlelteti. Bezzeg, ha úgy a segélyt, mint az egyházi buzgóságot megelőzi a — rombadőlés. Szerk.) A felső-borsodi elkeresztelési esetről s a kaposvári vallási gravamenről már megemlékeztünk.

Az iskola-ügyi bizottság előadója Mitrovics Gyula volt. A jelentésben foglaltakból és határozattal ellátott ügyekből megemlítjük, hogy a *kecskeméti* jogakadémia segédtanárainak fizetési ügyében a konvent nem hozott határozatot, nem az illetékes kerület útján jutván az ügy a konvent elé. Az erdélyi egyházkerületnek a vallástanárok kvalifikációja tárgyában kifejtett okait méltányolja ugyan a konvent, de azért sem szükségesnek, sem időszerűnek nem tartja, hogy a vallástanárok vizsgáiról intézkedjék. A vallás- és közokt. ü. miniszter a konventet a görög- és olaszországi tanulmány útra küldés céljából a reform. tanárok gyámolítására híván fel, a kerületek utasítatnak, hogy a szükséges intézkedést tegyék meg. A h.-m.-vásárhelyi főgymnasium államsegély kiutalása tárgyában benyújtott kérelme a kerülethez utasított. A Steiger Gyula, Szép Lajos és a pacséri egyház felebbezésének elutasítása után a konvent pártfogólag határozza felterjeszteni a sz. szolnoki egyházmegye azon kérelmét a belügyminiszteriumhoz, hogy a tasnádi szolgabírói hivatal utasítsassék az egy-

házi hatóságok által beterjesztett egyházi és iskolai hátalékok behajtására. Szinte hihetetlen, hogy még ily felterjesztésre is van ok ott, hol a főszolgabíró maga is református férfi.

A misszióügyi bizottság munkás előadója, Szabó János esperes jelenti, hogy missziói célra 21,998 frt áll rendelkezésre. Ezen összeg azonban csak úgy lesz elég, ha a tökesegélyezésekre szánt összegből 300 frt elvétezik és így missziói célokra 22,330 frt utaltatik ki. A konvent ily értelemben határozott. A konvent minden egyes missziói körre nézve megtevéen intézkedéseit, kiváló gondot fordított arra, hogy missziói lelkesi állomások ott szerveztessenek első sorban, hol hitsorsosaink idegen nemzetiségű lakosok között vannak elszórva, ahol tehát nemcsak egyházi, de magyar nemzeti érdekek is inkább vannak kockáztatva. Látni való ebből, hogy ev. reformált egyházunk szívében hordja a magyar nemzeti misszió érdekeit oly eszközökkel és tényezőkkel is, melyeket az áldozatkészség, lankadatlan buzgóság s az egyházi közügyek terén működő férfiak vasakarata hozott létre és tart fenn. Tanulhatnának belőle a *dominiumokban* *duszkálkodó* római hitű „főpapok”, kiknek (az állam jóvoltából kikerülő) „jótékony czélu” adományait egész füzetek hirdetik urbi et orbi!!

A missziói ügyek elintézése után a konvent a lelkesi özvegy-, árvai-, gyám- és nyugdíj-intézet létesítése céljából bizottságot küldött ki. Ennek tagjai: *Szilassy Aladár, Baksay Sándor, Beöthy Zsigmond, Kiss Gábor, Szász Domokos, Sárkány Lajos, Bernáth Elemér, Fejes István, Degenfeld József gróf, Szél Kálmán*. A bizottságot oly értelemben sürgette a konvent munkálatra, hogy a javaslat a közelebb tartandó zsinatra be legyen terjeszthető. — A tökesegélyezési bizottság előadója *György Endre* jelenti, hogy harminczkét évre terjedőleg 23.814 frt évi segélyt utaltak ki. A még fennmaradt összeg (1456 frt 32 kr.) a dunántuli és tiszamelléki egyházkerületekben lesznek elhelyezendők. Még 450 frtnyi összeg 7 egyház között tökesegélykép kiosztatni rendeltetvén, kimondatott, hogy mivel az alap teljesen ki van merítve, a tökesegélyezés újabb határozatig szünetelni fog. Zárt ülésben adott kifejezést a konvent azon felfogásának, hogy az egyházpolitikai kérdésekben a már zsinatilag elfoglalt álláspont mellett kíván ezúttal maradni. A testvér ágostai hitvallásuakkal közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottsági tagok a következők: *Kiss Áron, Degenfeld József gróf, Bánffy Dezső báró, Kiss Gábor, Kun Bertalan, Pap Gábor, Szabó János, Szász Domokos, Szász Károly, Széll Kálmán, Tisza Lajos gróf, Tisza Kálmán* és *Tóth Sámuel*. A közös ügyek tárgyalásánál minden ellenmondás nélkül arra az álláspontra helyezkedett a konvent, melyről szerves összeköttetésbe léphetnek egymással az evangélikus és református egyházak. *Vállyi Lajos* esperes felszólalása után a fegyintézeti lelkészek kérelmét pártolólággal terjeszti föl a konvent a miniszterhez. A horvát-szlavon misszió ügyében a református egyház érdekeinek megóvására megtétettek az intézkedések.

A szupplikáció beszüntetése érdekében, ahoz alkalmazkodás végett, az egyh. kerületekhez a zsinati határozat megküldetik. A tanárok gyámintézete s a protestáns theologiai és bölcsészeti fakultás szervezése ügyében a konvent ezúttal nem kívánt intézkedni.

A tárgysorozat kimerítése után az üléseket Kun Bertalan imádsága zárta be. Az ülés bezárása után *Szász Domokos* erdélyi püspök ezeket mondta: Vannak, lehetnek sokan, a kik szeretnek lépni egy-egy levelet abból a koszorúból, melyet a tisztelet, elismerés és hálás érzü-

let font a sok éveken nehéz munkát teljesítő vezérfertő homlokára. Mi azonban nem tartozunk azok közé; mi azok iránt, kik sorainkból kiemelkedtek, kiket nem önérdék, de az anyaszentegyház iránt érzett szeretet vezérelt az egyházi élet terére, kik buzgalommal, nemes lelkesedéssel egy életet szenteltek mi értünk; mi azon férfiak iránt, miután nekik egyéb jutalmat úgy sem adhatunk, csak a legmélyebb tisztelet, szeretet és a legnagyobb hűséggel viseltetünk. És a midőn ezt tesszük, úgy érezzük, hogy az ilyen jutalom többet ér minden földi kincsnél. Ezt a jutalmat adjuk mi a konvent elnökségének, főtisztelétű és méltóságos *Kun Bertalan püspök* urnak és *Tisza Kálmán világi elnök ő excellenciájának*, kik a haza és anyaszentegyház iránt való szerezettől áthatva, nem csak e konventi üléseken, de egy egész hosszú életen keresztül tántoríthatlan hűséggel viseltettek hazánk és anyaszentegyházunk iránt. A nagy lelkesedéssel elmondott eme szavakat a konvent lelkes éljenzéssel fogadta.

IRODALOM.

Gyöngyvirágok. *Imakönyv fiatal protestáns hölgyek számára.* Irta *Tóth Pál*. Harmadik kiadás. Ára vászonkötésben 2 frt., finom bőrkötésben 3 frt. Felejtethetlen *Tompa Mihály*unk megírta volt az „*Olajág*”-at nőközönségünk számára, kibocsátva a művet ezen ajánlattal: „*Nőmnek.*” *Tóth Pál*, a *miskolczi felsőbb leányiskola igazgatója* megírta leánykájuk számára a „*Gyöngyvirágok*”-at, ajánlva azt *Ilonkájá* emlékének. Hogy mily hiányosságot töltött be a nőnevelés terén évek hosszú sora óta szép sikerrel működő szerző a *Gyöngyvirágok* megírásával, eléggé mutatja az, hogy már a 3-ik kiadás került ki a sajtó alól. A mű négy részben a következő címekre oszlik: 1. *Család*. 2. *Természet*. 3. *Vallás*. 4. *Haza*. Mindenik részben elmékedések, imák, vallásos költemények stb. foglalhatnak. Valamennyi mély érzésről, vallásos kedélyről tanúskodik, s az ifju, fogékony lélekre nemesítőleg, táplálólággal hat. Lelkileg nyereségesebb husvétii ajándékot leánykánk számára nem szerezhethünk. A művet az „*Athenaeum*” részvénytársulat adta ki.

Népszerű egészségtan. A közép- és népiskolai növendékek számára. Irta *Zih Károly* békés-szent-andrási néptanító. A 32 oldalra terjedő füzetke 22 §-ban foglalkozik az egészség fentartása kérdésével, népszerűen, könnyen átérthető alakban adván az útmutatásokat olvasóinak. A munka *Sámuel Adolf* könyvnyomdájából került ki Békés-Szarvason. Ára 18 kr.

Jogi oktatásügyünk néhány kérdéséről. Ezen a címen dr. *Horváth Ödöntől*, az eperjesi jogakadémia jeles dékán-tanárától, a ki lapunknak is egyik kiváló dolgozó-társa, egy 8 ívnyi terjedelmű, díszesen kiállított kötet jelent meg, a melyben a szerző a jogi oktatásügy fontosabb kérdéseiről — a különböző szaklapokban — közelébb megjelent íz dolgozatát gyűjti össze és adja ki, egy terjedelmesebb előszó kíséretében. — Az összegyűjtött dolgozatok mind fontos, aktuális kérdésekre vonatkoznak s igen alkalmasak arra, hogy reformok elé néző jogi oktatásügyünk legszövevényesebb kérdései felől az érdeklődőknek teljes tájékozást nyújtsanak. Szerzőt szakképzettsége mellett még tanári gyakorlata alapján szer-

zett tapasztalata is képessé teszik e kérdésekkel való sikeres foglalkozásra. — Az összegyűjtött dolgozatok címei a következők: Vizsgálati bizonyítványok hamisítása. — A jogtörténet tanításáról. — Képesítés a jogi vizsgálatokon. — Féléves rendszer a jogakadémiákon. — A joghallgatók végbizonyítványai. — Átlépés az egyetemekről a jogakadémiákra. — Néhány statisztikai adat az ügyvédi és bírói vizsgálatok felől. — A közoktatás állapotáról szóló jelentés, a jogi oktatásügy szempontjából. — A szabálytalanná vált tanidőnek a rendes jogi tanfolyamba való beszámításáról. — Tanfolyam hallgatása nélkül való vizsgálatok. — A mű díszes kiállítása Kósch Árpád eperjesi könyvnyomtató intézetét dícséri, a hol — vagy pedig szerzőnél — a munka 2 korona 50 fillérért (1 frt 25 kr.) rendelhető meg. Joghallgatók számára a mű előfizetési ára 2 kor. (1 frt). Postadíj példányonként 10 kr., 5 példány rendelésénél postadíj nem számíttatik. Szívesen ajánljuk e művet az érdeklődők figyelmébe.

Az ev. ref. egyház orsz. zsinatának jegyőkönyve utolsó részében legközelebb megjelent. A fontos történelmi okmányt Lapunk olvasói közvetlen látásból mielőbb meg fogják ismerni.

Commemoration of the Jubilee of William Garden Blaikie D. D. L. L. D. Toronto and Edinburgh. Edinburgh. (Blaikie Vilmos Garden hit- és jogtudor torontói és edinburghi jubileumának emlékezete.) Lapunk f. évi első számában bővebb tudósítást írtunk Dr. Blaikienek, a skót szabadegyház edinburgi új kollégiumi tanára lelkészkedésének 50 éves jubileumáról, mely először Kanadában, Torontóban múlt év szeptember 22-én, majd Edinburghban december 20-án tartott meg. Az ezen jubileumokon elmondott beszédek, az ünnepelthez intézett üdvözlő leveleket közli e 47 lapra terjedő füzet, melynek 22. és 23. lapján ott van azon levél is, melyet Debreczenből Balogh Ferencz, Csiky Lajos, Dr. Erdős József hittanárok és ifj. Balogh Ferencz lelkészjelölt intéztek az ünnepelthez.

Bőjti egyházi beszéd előimával. Irta Tóth József n. váradai segédlelkész. Elmondta szerző ezen. 2. Sám. XII. 1—6. és 13. versekre alapított beszédét N.-Váradon f. hó 5-én az ujjvárosi s 12-én az olaszii ev. ref. templomban. Ezen egyházi beszéd csak 500 példányban nyomattatván, az első kiadás teljesen elkelt s még e héten 2-od kiadásban újra nyomatja azt a szerző többek sürgetésére. Mivel azonban csak pár száz példány van e 2-dik kiadásból eddig biztosítva, szeretné a vidéken is értékesíteni. Vidékiek megrendelhetik szerzőnél (Nagyváradon); azonban legkevesebb csak 10 példány árának (40 kr.) előleges beküldése után küldheti meg *bélyegmentesen*. A kitűnő tollú ifjú szerző ezen szép beszédét készséggel ajánljuk megérdemlett figyelembe.

Sziget ostroma. Eposz XV. énekben írta Zrínyi Miklós 1651 Átdolgozta Vékony Antal. Kiadja Berger Miksa M.-Szigeten. Ára 3 korona. Több, mint száz év telt el azóta, hogy Kónyi János, „a Magyar haza együgyű hadi szolgája“ hadi románt szerkesztett Zrínyi remekéből. Utána gróf Ráday Gedeon akarta hexameterekre fordítani, majd Kazinczy tervezetett ilyesmit; Arany is simított belőle másfél éneket, aztán beleunt a

mesterségbe. Ugyanaz a férfiú, t. i. Szilágyi István, ki Aranyt felszólította e munkára, buzdította Vékony Antal tehetséges költőnket is a mű átalakítására. Végre tehát száz évi kísérletezés után kapósabb formában bírjuk a Zrínyiászt. Kedvünk is telik benne. A miért a nagy közönség az eredeti művet élvezhetetlennek találta, az a darabosság, az a rettentő verselési fogyatékoság eltűnt. Vékony Antal versei zengzetesen, szépen folynak. Igaz, hogy erő tekintetében el-elmaradnak az eredetitől, de kis veszteség ez a nagy alaki javulás mellett; mert ily munka méltatásánál csakugyan sokat kiment a czél. Ha pedig Vékony Antalnak, a mint óhajtjuk és reméljük is, sikerülni fog a Zrínyiászt ez alakjában népszerűvé tenni, akkor mindent megtett, a mit vártunk tőle. — Ajánljuk olvasóinknak e valóban nagybecsű átdolgozást. K.

ÜNNEPI KÖLTEMÉNYEINK.

Virágvasárnapra.

*Szent és dicső az ügy, melyért
Csatázni kelsz a sikra?*

*Ugy benned vértanúi vért
Pezsdit az égi szikra.*

*

*S ha máglya kell: ezt a világ
Megadja szörnyü bérül.*

*Mit ábrándos kebel sovárg:
Könnyen valóra térül.*

*

*Hajh, tüzzön is czélul halált
A szeretet s a hűség.*

*Előtte egy legyen utált:
Az olcsó népszerűség.*

*

*Óh halld meg ezt, ábrándozó,
Halld meg! Tekints a mára:*

*Áldást kiált riadva szó
A föld Megváltójára.*

*

*A nép tolong, a nép kiált,
Virágra, lombra lépnek.*

*Az anya ott Dávid fiát
Mutatja gyermekének.*

*

*Nincs egy maroknyi barna folt
Kék függönyén az égnek.*

*Küld a nap egy búcsu-mosolyt,
Aztán aludni tér meg.*

*

*De nézd: amott a láthatár
Fenyegetőn piroslik:
Keresztel a Golgotha már
Ott véresen magoslik.*

*Derült nap a tömeg kegye,
Csakhogy rövid valóban.
Az új reggel sötét ege
Villámharagra lobban.*

*És Golgothán nyer kin-halált
A szeretet s a hűség.
Előtted egy legyen utált:
Az olcsó népszerűség.*

*Nézd: Jerusálem karja tárt:
De Jézus el nem kábul.
Korbácsosul üz galambkufárt
A templom csarnokábul.*

*A földi hírnév, győzelem
Csupán Virágvásárnap.
A Golgothán szebb bér terem:
Utána égbe várnak.*

Jánosy Zoltán.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Debreczeni főiskola.** A legközelebbi egyházker. közgyűlés által főgymnasiumunkban betöltendő tanszékre a kitűzött határidőig Dózsa József n.-enyedi s. tanár, dr. Koltai Antal Virgil budapesti Rózer gymn. igazgató, dr. Horváth József csurgói rendes tanár, Benő János k.-ujzállási gymn. igazgató, dr. Gulyás István n.-körösí gymn. rendes, Kecskés Mihály sepsi-szt.-györgyi főgymn. rendes, Kolozsvári Aladár h.-nánási gymn. rendes s végre Nagy Gyula debreczeni főgymn. h. tanár pályáztak.

— **Az egyházpolitikai nagy vita** a képviselőházban méltó befejezést nyert Csáky, Szilágyi, és Wekerle miniszterek beszédje által. Csáki gróf, vallás- és közoktatásügyi miniszter, az igazság egyszerű, de döntő érveivel czáfolta meg a tervezett vallásügyi reformok és az ő eljárása ellen intézett támadásokat. Találón hivatkozott arra mindjárt beszéde elején, hogy a kormány egyházpolitikai programját mi sem igazolja annyira, mint épen a megjelent püspöki memorandum, melyben az állami felfogásnak semmiféle tér sem jut, a melynek pedig egyházpolitikai kérdésekben a vallásfelekezeti felfogások felett dominálnia kell; a miből logikailag következik aztán, hogy az állami felfogásnak külön állami intézkedés útján szükséges érvényt biztosítani. Kimutatja továbbá, hogy magának Simor volt primásnak is több rendbeli jelentése van arról, hogy lelkészeit utasította a vegyes házasságból született gyermekek anyakönyvi ki-

vonatainak az illetékes lelkészekhez való átküldésére; sőt ugyanő reklamált 1877-ben egy protestáns lelkész által elkeresztelt gyermeket; oly jelentés pedig, a melyben az illető kath. püspökök és érsekek a *hitelvre való hivatkozással* megtagadták volna a kivonatok kiszolgáltatását, a kormányhoz egyellenegy sem érkezett. Akkor tehát még nem tartották maguk a főpapok sem az 1862. LIII. t. cz. vonatkozó rendelkezését a *kath. dogmába, a kath. lelkiismeretbe ütköznek!* Rövid életű szappanbuborékok gyanánt tűntek el a miniszter beszéde folyamán Apponyi grófnak ismert rabulisztikus okoskoskodásával felállított tetszős ellenvetései, a kinek összes államférfiúi ügyessége és szónoki ereje sem volt még soha elegendő arra, hogy a liberalizmus őszinte hívei által az ő polit. egyénisége iránt táplált gyanakodást leküzdeni képes lehetett volna. Csáky miniszter, a kath. autonómiát sürgetőknek váiaszolva, kijelentette, hogy az egységes autonómiát csak *alólrul tartja felépíthetőnek*, és hogy e tekintetben a *katholikusok zömének akarata lehet irányadó*. Mi kíváncsiak vagyunk, hogy vajjon ilyen fajta autonómia eszméje lelkesíti-e a kath. főpapságot!? Alig hiszszük. Inkább talán valami 1871-iki Szilágyi Virgil-féle. Nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk Szilágyi Dezső igazságügyminiszter beszédjének is, a ki főleg Ugron Gábornak, az ultramontán radikalizmus ez érdekes alapvető lovagjának, a fakultatív polgári házasság igazolására s a kötelező polgári házasság ellen felhozott érveit annyira éles bonczkés alá vette s s úgy összeszorította, hogy maga a rettentetlen bajvívó is megjegyeztet saját álláspontjától s nyíltan megtagadta volna azt, ha az egész beszédet „elkorrigálni” lehetett volna. Az igazság és statisztikai tények ellenállhatlan erejével mutatta ki Szilágyi, hogy nem a fakultatív, hanem épen a kötelező polg. házasság intézménye alkalmas egyedül arra, hogy az egyházi érdekek s a vallásos érzület nyilvánításának a házasságok kötésénél szabad érvényesülési tért engedjen s az állam és egyház békéjét és összesimulását a legteljesebb mértékben biztosítsa. Szilágyi után még Wekerle miniszterelnök foglalkozott hatáson némely ellenvetések czáfolásával, főleg a zsidók reczepeziójának Polonyi által említett feltételeivel s találóan emlékeztette Ugront az Irányi-féle határozati javaslatok többszöri elfogadására. Szavazásra kerülvén a dolog, a költségvetést s ezzel természetesen a kormány egyházpolitikai programját is általánosságban a képviselőház nagy többsége, melyhez a függetlenségi párt köréből is sokan csatlakoztak, elfogadta, s így ezen első mérközés az országgyűlésen a liberalizmus fényes diadalával végződött. Hisszük és reméljük, hogy nem lesz az utolsó!

— **Domesztikai segélyezések.** A közelebb tartott konventi gyűlésen a tiszántúli egyházkerületből *egyszermindenkori* segélyt nyertek a domesztikából:

I. Egyházak: H.-Dorog 50 frt, Nyir-Acsád 80 frt, Kis-Lónya 100 frt, Tisza-Szalka 80 frt, Derczen 80 frt, Fejérese 50 frt, Gecse 50 frt, Gelénes 50 frt, Makkos-Jánosi 50 frt, Nagy-Bégány 50 frt, Zápszon 50 frt, B.-Sámson 50 frt, Füzes 50 frt, Nagy-Szredistye 50 frt, Orosháza 50 frt, Resicza 50 frt, Szkulya 50 frt, Pelbárthida 50 frt, Rév 80 frt, Albis 50 frt, Alsó-Ábrány 80 frt, Ér-Adony 50 frt, Poklostelek 50 frt, Apagy 80 frt, Benk 50 frt, Encsencs 50 frt, Lövé-Petri 50 frt, Ramocsaháza 50 frt, Tisza-Szent-Márton 50 frt, Rákóczi 50 frt, Tisza-Nagy-Rév 50 frt, Mátyfalva 50 frt, Királyháza 274 frt 32 kr. Akli 200 frt, Tisza-Keresztur 50 frt, Aranyos-Medgyes 50 frt, Pettén 80 frt, Apahegy 50 frt, Lázári 50 frt, Magosliget 50 frt, Nagy-Koles 50 frt,

Pálfalva 50 frt, Rozsáj 50 frt, Bere 50 frt, Parasznya 100 frt, Bél-Zerind 50 frt, Csermő 50 frt, Ménes-Györök 150 frt, Radnalippa 180 frt, Szentleányfalva 50 frt, Szintye 50 frt, Jánosfalva 50 frt, Csaholcz 80 frt, Cs. Ujfalu 50 frt, Géberjén 50 frt, Gyügye 50 frt, Hermán-szeg 50 frt, Kölcse 50 frt, Mánd 50 frt, Puszta-Darócz 50 frt, Rápolc 50 frt, Sima 50 frt, Szamos-Ujlak 50 frt, Zsarolyán 80 frt, összesen: 4174 frt 32 kr.

II. Lelkészek: Fodor Beniamin h.-dorogi 50 frt, Bánóczi Endre n.-muzsalyi 70 frt, Batta Ferdinánd n.-bégányi 50 frt, Bereczki János hetei 50 frt, Darcsi Miklós borzovai 50 frt, Deli Tamás tivadari 50 forint, Kölcsei Zsigmond csetfalvai 50 frt, Miklós József gecsei 50 frt, Nemes Ferencz búcsui 40 frt, Peterdi Pál b.-surányi 40 frt, Péter Sándor zápszonyi 60 frt, Jászter József m.-jánosi 30 frt, Vajás Sándor tákosi 30 frt, Nagy Bertalan szkulyai 40 frt, Somogyi Lajos b.-sámsoni 40 frt, Veress István füzesi 30 frt, Bokros Benedek száldobágyi 50 frt, Hegedüs Ferencz kis-jenői 40 frt, Balogh Imre kéczyi 50 frt, Csuka Ferencz apát-kereszturi 60 frt, Egeressy Imre kólyi 50 frt, Fazekas Mihály gálos-petrii 80 frt, Kalas István ér-taresai 40 frt, K. Szabó József alsó-ábrányi 60 frt, Lénárt Péter uj-létai 50 frt, Sass Károly albisi 50 frt, Sipos János tóti 40 frt, Szatmári János monos-petrii 30 frt, Unghvári Gyula poklos-teleki 30 frt, Bakos Kálmán kárászi 40 forint, Bekény János k.-apáthii 40 frt, Csatáry Zsigmond sényői 50 frt, Görömbei István cs.-kenézi 40 frt, Kéri András kékesi 30 frt, Molnár Ferencz orosi 40 frt, Nagy Kálmán lövő-petrii 50 frt, Nagy Lajos encsencsi 50 frt, Nemes István petneházi 50 frt, Nemes Menyhért székelyi 50 frt, Pásztor István k.-semjéni 40 frt, Szabó Akadár apagyi 30 frt, Tóth Gábor nyir-bogdányi 50 frt, Juhász Tamás gelsei 40 frt, Papp Károly rákóczi 50 frt, Deák Mihály t.-kereszturi 50 frt, Györfy Ede gödényházi 40 frt, Sárkány Lajos fekete-ardói 40 frt, Szabó József péterfalvai 50 frt, Szép Ferencz t.-ujhelyi 40 frt, Balajthy Károly szamos-kóródi 50 frt, Barkász Albert méhteleki 50 frt, Bodor Pál tiszta-bereki 50 frt, Gál Péter sárközi 70 frt, Hajdu Albert udvari 60 frt, Pásztor István magosligeti 50 frt, Papolczy Zoltán misztótfalusi 50 frt, Szentgyörgyi Zsigmond homoki 50 frt, Kéri Pál paposi 60 frt, Kiss Lajos kaplonyi 30 frt, Lányi Kálmán hodászi 40 frt, Turóczy Gyula parasznai 40 frt, Andorkó Sándor jánki 50 frt, Bélteki Gyula császlói 40 frt, Csépe Péter ricsei 50 frt, Domián Pál szamos-becsi 30 frt, Ferenczi Imre darai 30 frt, Gönczi Sándor tyukodi 40 frt, Losonczy Gusztáv komlód-tótfalusi 50 frt, Nagy Bernát cz.-dányádi 50 frt, Nyiri Gyula rápólti 50 frt, Osváth Pál zsarolyáni 70 frt, Pásztor Lajos angyalosi 50 frt, Szőke József mándi 40 frt, Jakab Antal penyigei 50 frt, Bereczki József bereg-ujfalui 50 frt, összesen: 3480 frt.

III. Missiói segélyt nyertek: Tiszántuli egyházkerületből állandó segélyt: Polgári missió évi 500 frt, békésbányai egyházm. évi 1730 frt, Munkács évi 600 frt, Bilke évi 200 frt, Dolha évi 300 frt, Mármaros-Sziget évi 300 frt, Técső évi 100 frt, Huszt évi 100 frt, Nagy-Szóllós évi 100 frt, Körös-Nagyrév évi 400 frt, Avas-Ujváros évi 150 frt, Krassó évi 100 frt, Erdőd évi 50 frt, Nagy-Bánya évi 150 frt, Erdőhegy évi 150 frt, Boros-Sebes évi 300 frt, Uj-Bokszeg évi 100 frt, Radnalippa évi 300 frt; Belgrád és Felsőfalu egyszersmindenkorra 50—50 frt. Összesen: állandó segély 5630 forint, egyszersmindenkori segély 100 frt = 5730 frt. **Dunamelléki egyházkerület:** Állandó segély 2650 frt, egyszersmindenkori segély 1100 frt, = 3750 forint. **Dunántuli egyházkerület:** Állandó segély

3000 frt, egyszersmindenkori segély 200 frt, = 3200 frt. **Tiszáninneni egyházkerület:** Állandó segély 2950 frt, egyszersmindenkori segély 250 frt, = 3200 forint. **Erdélyi egyházkerület:** Állandó segély 5950 frt, egyszersmindenkori segély 500 frt = 6450 frt. Összesen: Állandó segély 20,180 frt, egyszersmindenkori segély 2150 frt, együtt 22,330 frt.

— **A budapesti egyetem katolikus jellegének** fentartására (?) eddig elegendőnek tartották, ha a költészetet tárgyalásakor a főrendiházban egyik főpap azt évről-évre reklámálja. Most már nem elégednek meg ezzel, hanem a képviselőházban is tiltakozást látnak szükségesnek azon felfogás ellen, mintha a budapesti egyetem nem lenne kath. jellegű. E tiltakozó szerep méltó szónokára talált *Hortoványi* képviselőben, a „Magyar Állam” szerkesztőjében. *Fenyvessy* képviselő nyomban kifejezte, hogy nem szeretné, ha a t. ház e tekintetben hasonlítani kezdene a főrendiházhoz. Felhozta aztán, hogy egyetlen törvényünkben sincs szó az egyetem ilyen jellegéről; sőt amikor 1868-ban e kérdés felmerült, nem kisebb ember mint *Deák Ferencz* mondotta azt, hogy a pesti egyetemnek a neve is *m. királyi*, már pedig ha a király ilyet alapít, az nem is lehet más mint felekezet nélküli állami intézet. *Csáky* miniszter mint mindenkor, ugy ez alkalommal is kijelentette, hogy a *tudományegyetem* állami jelleggel bír, állami intézet; de megnyugtatóul kifejezte, hogy jelenlegi állapota nem prejudikál eredetének és multjának, sőt kívánatosnak tarja, hogy a kérdés valahára tisztáztassék, a mit, szerinte legzélszerűbben ugy lehetne elérni, hogy a tisztán *katholikus alapok kihasítván, fordítván a theologiai fakultás fentartására*, hogy a többire nézve semmi kétség se férhessen az intézet jellegéhez. Nem tudjuk, vajon nem ment-e messze az engedékenység terén a miniszter ur, mert hiszen az u. n. kath. alapok kath. jellegéhez is szó fér. Annyi bizonyos, hogy e nyilatkozatnak felette megörült a Magy. Állam s a 230,000 frtot (?) meghaladó jövedelemnek megfelelő tőkével rökton felakarja állítani a *kath. egyetemet*, mert hiszen a theol. fakultás alig kerül többbe 25—30 ezer frtnál. Most már csak az a kérdés, hogy melyik épül fel hamarabb: a budapesti katolikus vagy a debreczeni protestáns egyetem-e?...

— **Lelkészwálasztások.** A resicza-bányai ev. ref. egyházköztség f. hó 19-én egyhangúlag *Zöld József* időközi lelkészt választ választotta meg rendes lelkészévé. A legigazabb örömmel vettük e választás hírért. Jól esik mi nekünk, hogy ez az igazán egyházas érzelmű, munkás, s a türelem, a hosszú várakozás nehéz iskolájában megedződött jellemű jó barátunk elvalahára rendes lelkészi állomáshoz jutott. Áldja és vezérelje őt a jó Isten minden munkájában! A sarkadi ev. ref. egyházköztség szintén f. hó 19-én töltötte be megüresedett lelkészi állomását. — Megválasztott igen nagy szótöbbséggel *Balog Ambrus* berek-böszörményi lelkész. Üdvözljük megérdemelt fényes előléptetése alkalmából ezen barátunkat is. Segitse őt Isten, hogy új nagy egykzségét buzgó munkásságával a virágzásnak még magasabb fokára emelhesse.

— **Vámosy Mihály**, budapesti ev. ref. főgymn. igazgató huszonöt éves igazgatói jubileuma f. márczius hó 22-én igen szép ünnepélyességek között s nagy érdeklődés mellett a következő programmal folyt le: Prolog, írta Rudnyánszky Gyula, szavalta Eördög Árpád; üdvözlés a tanuló ifjuság részéről, tartotta Tóth Rezső; üdvözlés a tanárikar részéről, tartotta Duzs Sándor; Gottermann hangversenye, gordonkán előadta Földessy

Arnold; üdvözlés a theoi. akadémia részéről, tartotta Petri Elek; üdvözlés a fentartó testület részéről tartotta Szász Károly; emléktárgyak átadása Cserneczky Aladár által. Goethe Faustjából egy részlet, előadták Hegedüs Sándor és Bossányi Iván; Beriot trio, előadták Ligeti Oszkár, Földessy Arnold és Pajor Emil. Estve bankett volt, mely emelkedett hangulatával méltólag csatlakozott a szép nap ünnepeivel. Mi is tiszteletteljes üdvözlésünket küldjük az érdemes tanfőúrnak s kívánjuk, hogy testi és lelki erőinek teljességében sokáig állhasson még hazai s közelebből református tanügyünk szolgálatában.

— **Fehívás pályázatra.** A mozgással járó játékoknak a hazai iskolákban és az ifjuság között való meghonosítása végett oly vezérkönyvek szükségesek, melyekben az alkalmas játékok, s a játékok szabályai meg legyenek ismertetve. Ily könyvek szerkesztésére ezennel pályázat hirdettetik. Még pedig kívánatik: a) Játékkönyv az elemi népiskolák számára. b) Játékkönyv közép- és polgári fiúiskolák számára. c) Játékkönyv polgári és felsőbb leányiskolák számára. A játékok az illető iskolába járó ifjuság köréhez és neméhez alkalmazottak legyenek. Első sorban a magyar nemzet körében elterjedt és üzött játékok közül választassanak, azonban kedvelt és a hazai viszonyokhoz alkalmazható idegen játékok sincsenek kizárva. A pályamunkák idegen kézzel írva és a szerző nevét tartalmazó jelígyes levéllel ellátva, f. évi szeptember hó 30-áig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministeriumhoz beküldendők. Az absolut becsűnek ítélt művek az állam által kiadásra elfogadtatnak és 2500 példányban nyomtatandó minden kiadásnál nyomtatott ívenként 80 koronával fognak díjaztatni. Budapest, 1893. évi február hó 7-én. *A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől.*

— **Halálozások.** Somogyi Pál tanártársunkat szomorú veszteség érte édes anyjának *özv. Somogyi Pálné, Korsós Juliánna* asszonynak f. hó 17-én, életének 70-ik. özvegyiségének 11-ik évében történt elhunytával. A megboldogult jó nő, öt élő gyermeknek minden nemes és tiszta női erényekben gazdag édes anyja, eltemettetett f. hó 19-én, lakóhelyén, Nagy-Körösön. Legyen boldog siri álma s hátrahagyottait vigasztalja az ő szép életének áldott emlékezete! — *Nagy Gusztáv* sárospataki theol. tanárt és családját fájdalmas veszteség érte legkisebb fiának *Sándornak* a napokban történt halála által. — Hasonló gyász érte *Szücs László* vértesi lelkészt és nejét, kik kis leányukat Vilmát rövid szenvedés után f. hó 17-én elvesztették. Fogadják a megszorodott szülék őszinte részvétünket.

— **Közügyülés.** A máramaros-ugocsi ev. ref. egyházmegye elnöksége, a szokásos tavaszi közgyűlést ez évre Nagy-Szőllősrre hívta össze ápril hó 5-ére. A közgyűlés tárgyai, mint a meghívó jelzi az egyházmegyei tisztikar lemondása, s az új választás elrendelése, a segély-kérvények elbírálása, s a beérkező folyó ügyek tárgyalása leend.

— **A „Téli Ujság”** legutóbbi 14-ik évfolyamából teljes számú példányok maradtak meg. Ezen példányokat, tizenhárom számot összefűzve, nem bocsátjuk eladás alá, hanem ingyen szívesen küldjük meg azon nagytiszteletű lelkész uraknak, kik a lapot még nem ismerik, de vele megismerkedni kívánnak s a jövő évfolyam megkezdésekor hathatós támogatásukkal a lapnak olvasókat gyűjtenek. Ha tehát ez iránt hozzánk fordulnak, szívesen küldünk egy-egy példányt díjmentesen s csakis azt kérjük, hogy a számokat elolvasva, azt egyházuk presbiterei s buzgó hívei közt köröztetni sziveskedjenek. Meg vagyunk róla győződve, hogy ez által jövőre számosan

lesznek olyanok, kik a lap pártolói közé léphetnek. Budapest, 1893. márcz. 15. Hornyánszky Viktor, könyvkiadóhivatala.

— **Az országos nőképző egyesület** mai napon tartja fenállásának negyedszázados emlékűnnepét, melyre úgy a magyar társalgásokat, valamint a nevelésügy minden barátját és közéletünk tényezőit, és a távolabb vidéken működő nőegyesületeket is meghívta, hogy vegyenek részt ez emlék-űnnepélyen. Mint értesülünk, csakugyan számos előkelőségünk és humanitárius irányú egyesületünk bejelentette az űnnepélyen való részvételt. Közölni óhajtjuk egy részében a felhívást, mely hozzánk is beküldetett: „Az Országos Nőképző Egyesület f. évi márczius hó 25-én tartja negyedszázados fenállásának emlékűnnepét. Egyesületünk célul tűzte, hogy a nőknek magasabb műveltségre, főképen magasztos hivatásukhoz mért, czélszerű szellemi kiképzetésre alkalmat nyújtson és hogy másrészt a művelt családokhoz tartozó vagyontalan leányoknak megkönnyítse az utat, hogy képzett nevelőnők válhassanak belőlük. Ezen törekvés indította az egyesületet arra, hogy 1869-ben 9000 nő aláírásával támogatott kérvényt nyújtson be az országgyűléshez. E kérvényt Deák Ferencz tette le a ház asztalára. Azt kérelmeztük benne, hogy állíttassanak fel felsőbb leányiskolák. A kérvényben az előadandó tantárgyak is ki voltak jelölve. Az országgyűlés használat és intézkedés végett a közoktatásügyi miniszternek adta ki a kérvényt. Egyesületünk céljának megvalósítása érdekében mintaszerű tanintézetet alapított, melyben most 12 osztályban negyedfélszáz növendék nyeri szellemi kiképzését. E tan- és nevelőintézetből a lefolyt negyed század alatt kikerült növendékek száma már ezerekre megy, kik bizonyára mindannyian hálával és elismeréssel emlékeznek meg azon intézetről, melynek ápoló szárnyai alatt lelki erősbödést, szívbeli és erkölcsi nemesbűlést nyertek. Hogy az Országos Nőképző Egyesület ez eredményeket elérhette: azt saját fáradozásán kívül köszönheti a magas kormány mindenkör kész támogatásának és a magyar társadalom rokonszenvének s lelkes közreműködésének. Azon haladás, mely a nőnevelés terén a lefolyt 25 év alatt tapasztalható országszerte, egész nemzetünkre korszakot alkotó, hiszen 1868-ig a nők szellemi képzésére csupán elemi iskolák léteztek. Ezen öröndetes tény, hogy ne hatna lélekemelőleg egyesületünkre is, mely a nőnevelés érdekében alakult. Merítsünk a kölcsönös lelkesedésből új erőket és új reményeket mindannyian a jövő munkájához, melynek akár hasznos ismeretek terjesztése, akár magasabb képzés nyújtása, akár a nőnem számára életpályák nyitása, akár az árvák könyveinek letörlése, akár az erkölcsi és anyagi nyomortól való hatásos védelem képezze célját: eredménye minden esetre nemzetünk és hazánk javára tett hasznos szolgálat leend. Budapest, 1893. január 31-én. Az Országos Nőképző Egyesület választmánya és annak nevében: az űnnepélyt rendező bizottság.”

— **A misztótfalusi ev. ref. egyház** templomának kijavítására és torony építésére adakoztak: Márok-papji egyház 1 frt, Tóth Sándor gyűjtése Feketehegyen 13 frt 93 kr., karczagi egyház 5 frt, hosszumezői egyház 2 frt 15 kr., Lévay Lajos Sárkeresztúrról 3 frt, Kecskemét városa 10 frt, Lévay Ferencz 5 frt, Arad városa 10 frt, Marosvásárhely városa 5 frt, viski egyház 5 frt, Török-Szent-Miklós városa 7 frt, Szabó József (Eszeny) 1 frt 60 kr., Hód-M.-Vásárhely városa 5 frt, Pataky Sándor P.-Ladány 2 frt, Jászberény városa 10 frt, Czegléd város 25 frt, Öcsödi egyház 5 frt, Dienes Balás (N.-Dobos) 1 frt, somogy-szobbi egyház 50 kr., nagy-igmándi egy-

ház 95 kr., ősi-egyház 2 frt, sárándi egyház 1 frt, Miskolcz városa 10 frt, Körös-Tarcsa község 5 frt 51 kr., nyárádi egyh. 5 frt, debreczeni egyház 20 frt, szatmári egyház 10 frt, mányi egyház 1 frt 50 kr. Az összes adakozás 173 forint 14 krajczár. Kelt Misztótfalu, 1893. márczius 22-én. Papolczy Zoltán ev. ref. lelkész.

— **Mélius Péter sirja fölfedezve?** Debreczen nagynevű reformátora, a tiszántuli egyházkerület dicső emlékű püspöke, Méliusz Juhász Péter a városi jegyző-könyvek egykorú följegyzése szerint 1572-ben „a város-tól keletre fekvő temetőkerben a nagyobbik domb tetején tetetett sirba s fölibe igen nagy kő gördítetett.“ Századok folyamán Méliusz sirja besüppedt, -- sírkövének feliratát annyira megemésztette az idő, hogy rég-óta nem tudják biztosan megmutatni a debreczeniek, hol alussa siri álmát Debreczen Kálvin Jánosa. Komlóssy Arthur, a Csokonai-kör buzgó alelnöke, a mult év őszén Tóth Béla építészszel a Szombathy István és neje sírköve közelében, a Czegléd-utca végén emelkedő magas domb tetejében egy enyészetnek induló, bemosodott, félig földbe süppedt sarkofágon ezt a felírást vélte kiböngészhetni: „Petrus Melius.“ Ez a felfedezés, mely megerősítésre szorul, arra indította a Csokonai-kör alelnökét, hogy a következő indítványt terjessze a Csokonai-kör elé. 1. Keressék meg a városi tanács, hogy a város területén létező összes emlékek felkutatására, esetleg ásatásokra a Csokonai-körnek engedélyt adjon s ebben erkölcsileg és anyagilag támogassa. 2. A debreczeni ev. ref. egyház ugyanezen célból szintén megkeressék. 3. Intéztessék kérdés a városhoz, egyházhoz és a kollégiumhoz, — mennyi összeget tesz ki a Méliusz és Kálvin alap, mi ezeknek rendeltetési célja és kik által kezeltetnek? 4. Kéressék fel *Szell Farkas* kir. táblai tanácselnök, vál. tag, *Géressy Kálmán* irod. sz. oszt. elnök, *Könyves Tóth Kálmán* vál. tag, *Zöld Mihály* városi tb. tanácsnok vál. tag, és *Zoltai Lajos* városi segéd levéltárnok körtag, hogy ezen munkálatok végrehajtására kiküldendő bizottságban résztvenni sziveskedjenek. A szakosztály mind a négy indítványt örömmel fogadta el és járul hozzá ezek megvalósításához. („D. E.“)

— **Adományok néhai Révész Bálint püspök szellemi emlékére.** (Folytatás.) A *n.-szalontai* ev. ref. e. megyéből e célra begyűlt 124 frt 44 kr., melyhez járultak: Sonkolyos 5 frt 85 kr., Ant 3 frt, Arad 3 frt, Gyanta 1 frt 50 kr., Bajj 2 frt 15 kr., F.-Tót 12 frt 84 kr., Ugra 8 frt, Tamásda 1 frt, E.-Gyarak 7 frt 30 kr., M.-Sass 3 frt, Geszt 1 frt, Szemlak 1 frt, Balog Ambrus 1 frt, Szücs József 1 frt, Tenke 7 frt 50 kr., B.-Ujlak 1 forint, Erdőhegyről: Csiha Márton, Tabajdi Sándor, Körözi János 3 frt, Szöcs Imre 1 frt, Árpád 5 frt, S.-Keresztur 4 frt 80 kr., Szentleányfalva 3 frt, N.-Szalonta 25 frt, Remete 2 frt 50 kr., Kőte-Gyán 5 frt, Sarkad 15 frt. Összesen 124 frt 44 kr. A lapunk 7-dik számában kimutatott 1229 frt 82 kr.-ral együtt püspöki hivatalunknál eddig 1354 frt 36 kr. gyűlt be ezen emlékre. Szerk.

TARTALOM-JEGYZÉK: Az egyházpolitikai reformok. G. K. — *Tarcsa*: Adalék a reversálisok történetéhez. Benő János. — Márczius 15-ike a debreczeni ev. ref. főiskolában. Emlékbeszéd. Jó István. — Közéletünk: A „Magy. Prot. Irod. Társaság“ közgyűlése. Csiky Lajos. — Nekrológ: Deák János. Berky Sándor. — Egyetemes konvent. — Irodalom. — Virágvasárnapra. (Költemény.) Jánossy Zoltán. — Különlétek. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Prot. egyh. irodalmi ujdonságok.

KÓKAI LAJOS

könyvkiadóhivatalában

Budapest IV. Károly-utca 1. sz. megjelent s kapható:

Néhai Révész Bálint

Hátrahagyott irodalmi művei:

Sajtó alá rendezte: *Csiky Lajos*.

- I. kötet. Halotti imádságok. Ára fűzve 2 frt 50 kr., díszes vászonkötésben 3 frt.
- II. kötet. Halotti és alkalmi imádságok. Függelék: Konfirmációi beszédek. Ára fűzve 2 frt 50 kr., díszes vászonkötésben 3 frt.
- III. kötet. Orációk és halotti egyházi beszédek. Ára fűzve 2 frt 10 kr., díszes vászonkötésben 2 frt 60 kr.

Mind a három kötetet, egyszerre megrendelve, bérmentve küldöm. — Egyenkinti megrendelésnél 20 krral drágább.

KENESSEY BÉLA

Keresztyén tanítások.

(Egy cyklus egyházi beszéd.)

Ára fűzve 1 frt 20 kr. (Bérmentve 10 krral több.)

Legalkalmasabb

Ünnepi és Confirmatiói ajándék.

Kiadásomban megjelent:

A z é n i m á i m.

Imák és elmélkedések protestáns gyermekek, serdülő leányok és ifjú hölgyek számára.

Írta: **Br. Barkóczy-Dömök Antonia.**

Ára fűzve 1 frt. Vászon kötésben 1 frt 50 kr. Fekete bőr kötésben 2 frt. Chagrin bőr kötésben kapcsolással 2 frt 60 kr. Diszesebb kötések 3 frittól 5 frtig.

Ajánlom e tartalmilag igazán szép és szívhez szóló imakönyvet az igen t. lelkész urak pártfogásába. Nem kiméltem semmi költséget, hogy a könyv külső kiállítása is összhangban legyen annak tartalmával. — 10 egyszerre megküldött példányra egy tiszteletpéldányt adok.

A nt. lelkész urak figyelmébe ajánlom újabban kiadott *prot. egyházi és irod. jegyzékemet*, melyet kívánatra azonnal megküldök.

Tisztelettel

KÓKAI LAJOS,

1—3

Budapesten, IV., Károly-utca 1. sz.

Közgazdasági-bank

részvénytársaság

DEBRECZEN, (Tisza-palota)

elfogad **betéteket** további intézkedésig
hosszabb időre 4½% kamatoztatás mellett.
rövidebb „ 4% „

Vesz és elad mindenféle **állampapirokat** és tőzsdén jegyzett **részvényeket** igen előnyös feltételek mellett.

Bevált **külföldi bankjegyeket, arany pénzeket** és szelvényeket, továbbá elvállal

fizetéseket a külföldi piacokra

és kiad **igérvényeket** minden huzásra.

Mint az Assicurazioni Generali hajdumegyei kerületi főügynöksége működését a biztosítás minden ágára kiterjeszti.

Hivatalos órák: d. e. 9-1., d. u. 3-5 óráig.

DÁVIDHÁZY IMRE

KÖNYVKÖTÉSZEKÉBEN

Debreczen, Fűvészkert-utca 1075. sz.

Mindennemű

☛ **könyvkötészeti munkák** ☚

a legszebb és legjobb kivitelben

gyorsan és jutányos áron készíttetnek.

DISZES BEKÖTÉSEK.

== **BEKÖTÉSI TÁBLÁK,** ==

ajándék tárgyak a legnagyobb, mennyiségben és kitűnő ízléssel állíttatnak elő.

DANGL ANTAL FIA

CS. és KIR. UDVARI MŰORGONA-ÉPÍTŐ
ARADON.

Kizárólag szabadalmazott, a legrégebb czég alapított 1836-ban s 300-nál több orgonát készített Számos kitüntetéssel ellátva: arany-érmek, díszoklevelek magas helyekről, Lisztől, Treforttól és sok egyházi tekintélytől származó elismerő okmányok birtokában, a budapesti országos zeneakadémia s a királyi dalműszínház orgonáinak építője, újabban megbízva a budavári Mátyás-templom és a budapesti szent sziv templom nagy orgonáinak kivételével, berendezve a jelenkor összes vívmányainak megfelelő művek előállítására, ajánlkozik mindennemű kisebb-nagyobb szabású orgonának készítésére.

Ugyanitt mindennemű

☛ **HARMONIUMOK** ☚

készletben tartatnak s árjegyzékek kívánatra díjmentesen küldetnek szét.

„THE GRESHAM“

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók:

Ausztriai fiók:

Budapest

Bécs

Ferencz-József tér 5-6. sz.
a társaság házában.

Gisellastrasse 1. szám a.,
a társaság házában.

A társaság vagyona 1891. jun. 30. frk. 117,550.797.—

Evi bevétel biztosítások és kamatból 1891. évi június 30-án „ 20,725.259.—

fizetések biztosítási és járadéki szerződések s visszavásárlások stb. után a társaság fenállása óta (1848). „ 249,311.449.—

A legutóbbi tizenkét havi üzleti idő alatt a társaságnál „ 61,372.0' 0.—

értékig nyújtattak be ajánlatok, miáltal a társaság fennállása óta „ 1,728,184.555.—

benyújtott ajánlatok összértéke „

értékre megy.
Prospectusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal, díjmentesen szolgálunk az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb városában az ügynök urak és a magyar és osztrák fiókok.

Képviselőt Debreczenben: Czegléd-utca 2156. szám

„Simonffy-féle ház.“

Ifj. Hönig Frigyes

harang- és ércz-öntődéje

Aradon, Rákóczy-utca 28. szám.

Alapított 1840-ben. Állami ezüst éremmel kitüntetve 1890-ben.

Ajánlja több évi jótállás mellett a legújabb találmányu harangjait: melyek előnye a régi szerkezetű harangokkal szemben az, hogy 22% súly és ármegetakarítás mellett — erősebb és kellemesebb hangnak.

Továbbá ajánlja a legjobb szerkezetű, forgatható vas harang-felszereléseit, melyek alkalmazásával a harangok a megrepedéstől megóvatnak, — az áttétes tengelyágyak használásával pedig a legnagyobb harangok is könnyen kezelhetők; — vas harang állványait, valamint régi harangoknak új, forgatható felszerelésre való átalakítását.

Költségvetések és képes árlapok kívánatra díjmentesen küldetnek.

A „Debreczeni Ellenőr“ kiadóhivatala.

A CSOKONAI

NYOMDA és KIADÓ

— **RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG** —

szíves figyelmébe ajánlja a modern nyomdászati követelményeknek megfelelően berendezett

KÖNYVNYOMDÁJÁT,

mely újabban a legdiszesebb betűkkel szaporítottatott s így a legkényesebb igényeket is kielégítheti.

== **Árai határozottak, olcsók** ==

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít.

A saját kiadásában megjelenő „Debreczeni Ellenőr“ részére hirdetéseket olcsón elvállal.